

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Michal Novotný

Dereifikace zvířete v českém právu

Diplomová práce

**Olomouc
2013**

Já, níže podepsaný Michal Novotný, autor diplomové práce na téma Dereifikace zvířete v českém právu, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“) v platném znění, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla podle autorského zákona.

Prohlašuji, že moje osobní údaje jsou pravdivé.

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dereifikace zvířete v českém právu vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Šenově dne 11. 4. 2013

Podpis:

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Pavlu Petrovi, Ph.D. LL.M. za odborné vedení, cenné rady v průběhu vypracování této diplomové práce a za projevenou trpělivost.

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratek	6
1 Úvod	7
2 Exkurs do historie věci jako právního pojmu s vybranými poznámkami týkajícími se zvířat	10
2.1 Římské právo	10
2.1.1 Pojem věci v římském právu	10
2.1.2 Zásada <i>superficies solo cedit</i>	12
2.1.3 Vybrané příklady týkající se zvířat	13
2.2 Všeobecný zákoník občanský (946/1811 ř. z.)	14
2.2.1 Historie kodifikace	14
2.2.2 Pojem věci v AGBG	14
2.2.3 Extrakomercialita a <i>res nullius</i>	15
2.2.4 Rozdělení věcí	16
2.2.5 Součást věci	17
2.2.6 Příslušenství věci	18
2.2.7 Nemovitosti v ABGB (<i>zásada superficies solo cedit</i>)	19
2.2.8 Věc hromadná (<i>universitas rerum</i>)	20
2.2.9 Vybrané příklady týkající se zvířat	20
2.3 Střední občanský zákoník	22
2.3.1 Vznik úpravy a pojetí věci v právním smyslu	22
2.3.2 Součást a příslušenství věci	22
2.3.3 Zásada <i>superficies solo cedit</i>	23
3 Právní úprava zvířete jako věci <i>de lege lata</i>	25
3.1 Právní úprava věci	25
3.1.1 Definice pojmu věci a pojmů souvisejících a jejich třídění	25

3.1.2	Vlastnictví věci	30
3.2	Právní úprava zvířete	37
3.2.1	Definice pojmu zvíře	37
3.2.2	Právní úprava zvířete v OZ a v ZOZT	39
3.2.3	Právní úprava zvířete ve vybraných veřejnoprávních předpisech	41
4	Právní úprava zvířete de lege ferenda	44
4.1	Dereifikace zvířete v českém právu	44
4.2	Právní režim zvířat v NOZ	47
4.3	Odborná diskuze na téma právní úpravy zvířete v NOZu	51
4.4	Právní úprava zvířete v zahraničí	54
5	Závěr	57
	Seznam literatury	59
	Abstrakt	63

Seznam použitých zkratek

ABGB	císařský patent č. 946/1811 ř. z., Všeobecný zákoník občanský, (Allgemeine bürgerliches Gesetzbuch).
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOZT	zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OPK	zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
ZoZ	zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů
ZM	zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

1 Úvod

Zvíře. Tento pojem patří k těm, které jsou všem lidem známy. Každý člověk si umí představit, co je to zvíře. Avšak stejně jako u jiných takto obecně známých pojmů je nesmírně složité stanovit jejich právní režim. Tato práce se zabývá tématem dereifikace zvířete v českém právu. Zvíře ve svých různých podobách (pomocník, společník atd.) provází člověka od samého počátku lidské existence. Spolu s rozvojem společnosti a práva došlo i k rozvoji právního vztahu člověka a zvířete. Od chvíle, kdy se zvíře poprvé začíná objevovat v právu, jak ho známe, je považováno za věc v právním smyslu. V posledních dekadách však dochází k pronikavému rozvoji ochrany a právní úpravy životního prostředí, což jde ruku v ruce s právní úpravou zvířete. Po období velkých válečných konfliktů došlo k určitému posunu myšlení a lidstvo si uvědomilo, že je třeba určité právní otázky začít upravovat a tyto úpravy rozvíjet. S tímto rozvojem došlo v mnoha oblastech k otevření otázky právní úpravy zvířete. Došlo k diskuzi, zda zvíře má být i nadále věcí nebo je – li dobré mu dát speciální právní režim. Samozřejmě i na území současného Česka prodělala právní úprava zvířete určitý vývoj. A nyní, kdy dochází k velké změně v celém soukromém právu, dochází i ke změně právního chápání pojmu zvíře, hovoříme o tzv. dereifikaci zvířete.

Cílem této práce je poskytnout čtenáři, a pokud možno i čtenáři, který není právníkem, ucelený pohled na vývoj soukromoprávního postavení zvířete od historických počátků úpravy v římském právu až po úpravu v rámci nového občanského zákoníku. Jde o ucelený pohled doplněný o aspekty veřejného práva, stejně tak o pohled na to, jak se s daným tématem vypořádává zahraniční úprava. Dále je cílem této práce vysvětlit a popsat věcněprávní aspekt zvířat v současném právu. Konečně je práce zaměřena také na to, aby podala ucelený výklad o změnách v rámci úpravy v novém občanském zákoníku, poukázala na místa, kde se změny projeví a také poskytla exkurz do odborné diskuze v rámci přicházející změny, která souvisí se složitostí právní úpravy zvířete.

Téma zvířat jako právního pojmu dosud není souhrnně zpracováno. Existují různé odborné články, statě a v rámci nich různé kapitoly věnující se zvířatům. Většinou se s právní úpravou zvířat setkáváme v rámci úpravy věci jako předmětu soukromoprávních vztahů. Přínos této práce vidím v tom, že člověk (ať již laik nebo právník), který se bude chtít něco dozvědět o právní úpravě zvířat, o historii právní úpravy, o změnách, které přišly v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku, si bude moci tyto informace vyhledat jednoduše zde a od nich se dále odrazit. Místo toho, aby se k danému tématu složitě dostával skrze právní úpravu věci.

Co se týče použitých zdrojů, je v této práci zastoupena celá řada různých druhů zdrojů. Přirozeně je zde zastoupena celá řada zákonů jakožto zdrojů normativně upravujících pravidla chování. Zdroje od klasických prvorepublikových komentářů, které se dají označit za zlatý fond české právní literatury a právního myšlení až po moderní komunikační internetové zdroje. Jsou zde zastoupeny monografie zabývající se různými tématy, od fylogeneze živočišné říše až po důvodovou zprávu k novému občanskému zákoníku. Dále jsou zde zastoupeny příspěvky z konferencí a články v odborných časopisech, které se podrobně věnují různým tématům, a proto dovedou poskytnout velmi detailní pohled na věc. Samozřejmě se v této práci objevují i soudní rozhodnutí, které dokreslují určité právní aspekty z hlediska soudní praxe. A konečně je zde zastoupena i zahraniční literatura, která má zaručit širší, mezinárodní pohled na danou problematiku.

V této práci jsem použil několik různých metod. V malém měřítku je zde použita metoda abstrakce při snaze stanovit a definovat určité pojmy, především zvíře a věc. Dále je zde použita nepatrně metoda analogie, kdy se pokouším u některých právních institutů (např. určitá shoda zahraniční a české úpravy) poukázat na to, jakým způsobem byly určité normy a instituty tvořeny. Především jsem však použil metody analýzy a klasifikace, které spolu úzce souvisejí. Snažil jsem se analytickým způsobem rozčlenit a rozebrat právní instituty, aby čtenář pochopil podstatu problému, a zároveň jsem použil metodu klasifikace k tomu, abych mohl jednotlivé části zařadit do systému a zabránit tak chaotickému uspořádání textu. A nakonec jsem částečně použil metodu komparace pro srovnání některých pojmů (např. srovnání pojmu zvíře v rámci soukromého a veřejného práva).

Práce je členěna do pěti kapitol. Tuto poměrně stručnou konstrukci jsem zvolil z důvodu přehlednosti a jasnosti textu a jeho obsahu. Dle mého názoru je přehlednější, když není text příliš často oddělován kapitolami, což slouží k jednodušší orientaci. Úvodní kapitola se věnuje historickému nástinu problematiky zvířat a věcí. Je zde pojednáno o věcech z důvodu věcněprávního charakteru zvířete v tehdejších dobách. Dále je zde tato kapitola z důvodu nutnosti představení a pochopení historických aspektů dané problematiky před tím, než se čtenář seznámí s aktuálním děním. Historický nástin pomůže pochopit nazírání na danou problematiku v průběhu dějin. Následující kapitola se věnuje úpravě zvířete a věci dle současné právní úpravy. Zde je pojednáno především o věcech a jejich vlastnictví, což je opět z důvodu věcněprávního charakteru zvířete. Dále je zde podán výklad o tom, jaké má zvíře postavení v současném soukromém právu a také jsou zde uvedeny poznámky týkající se veřejnoprávního režimu zvířat. Poslední kapitola se zabývá právní úpravě zvířete dle nového občanského zákoníku. Zde je věnován prostor tématu dereifikace zvířete, jeho nového

právního režimu a jednotlivých změn v soukromém právu. Také je v této kapitole nastíněna diskuze vedená v odborných člancích před přijetím konečné úpravy. A nakonec je věnován prostor zahraničním úpravám právního postavení zvířete, aby mohlo dojít ke srovnání a rozšíření informací o daném tématu.

Téma úpravy právního postavení zvířat v soukromém právu je velmi zajímavé. Zajímavé proto, že není bez problémů a jsou zde možnosti dalšího rozvoje dané problematiky podle toho, jak se která změna projeví. Např. kromě velmi podobné úpravy v rámci většiny zemí, které se přiklonily k dereifikaci v rámci Evropy, byl v odborné literatuře nastíněn i zcela jiný neotřelý přístup a bude zajímavé sledovat, jestli bude docházet k dalším pokusům se vypořádat s tímto občas problematickým tématem jiným, novým způsobem. Vzhledem k faktu, že jde o změnu, která teprve vstoupí v účinnost, bude jistě také podnětné (a bude dávat možnosti dalšího výzkumu) sledovat, jak se s danou úpravou vypořádá teorie i praxe.

2 Exkurs do historie věci jako právního pojmu s vybranými poznámkami týkajícími se zvířat

2.1 Římské právo

2.1.1 Pojem věci v římském právu

Vzhledem k právní kultuře a historii práva v kontinentálním prostředí se jeví jako vhodné a nezbytné věnovat pozornost právní úpravě věci v římském právu, jakožto základu moderních právních řádů států kontinentální Evropy. Také je na místě se alespoň dotknout samotné problematiky právní úpravy zvířete na vybraných příkladech, abychom lépe pochopili jejich postavení v systematice římského práva.

„Pojem věci (*res*) nemá v mluvě římských právníků, stejně jako u nás, jednotného významu. Nepřihlížíme-li však k nejvšeobecnějšímu smyslu tohoto slova, který zahrnuje každý předmět lidského chápání (srv. např. Ulpian D 50, 16, 23: *Rei appellatione et causae et iura continentur*), nalézáme v pramenech dvojí nejdůležitější význam pojmu *res*.“¹ Tento význam tkví v chápání věci v širším pojetí na *res incorporales* a *res corporales*. A chápání pojmu věci v užším pojetí pouze jako *res corporales*.

Před dalším výkladem o věcech v právním smyslu je nutno však upozornit na výše uvedené základní dělení věci, a to na *res corporales* a *res incorporales*², přičemž, jak píše Sommer³, pouze *res corporales* jsou předmětem věcných práv, tedy pouze *res corporales* jsou věcmi v právním smyslu.

První poznatky o rozdělení věci nám přináší Gaius⁴. Dle Gaia existuje základní dělení věci na věci práva lidského a práva božského. Věci práva lidského jsou potom veřejné (patří celé pospolitosti) nebo soukromé (patří jednotlivcům). Věci dle práva božského (*res divini iuris*) a věci veřejné (*res publicae*) se nemohly stát předmětem soukromého obchodu, hovoříme zde o tzv. *res extra commercium*. *Res publicae* jsou věci státu nebo obcí určené k obecnému užívání. Jsou jimi např. cesty, ulice, náměstí, vodní toky, moře, avšak pokud se nacházejí na území římského impéria. *Res divini iuris* se dělí na: a) *res sacrae* – věci

¹ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – Práva věcná*. 1. vydání. Praha: nákl. vl., 1945. s. 58.

² Tamtéž, s. 98. Kromě toho jsou některé věci tělesné (*corporales*), některé netělesné (*incorporales*). Přičemž tělesné věci jsou definovány jako věci, kterých je možno se dotknout, příkladmo otrok, šaty, zlato aj. A věci netělesné, kterých není možno se dotknout, jako jsou dědictví, usufrukt, obligace aj.

³ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského: II. Díl*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká Republika, 2011. s. 180. Klasická právníká díla.

⁴ KINCL, Jaromír. *Gaius: učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 97.

zasvěcené kultu náboženskému (chrámy, oltáře), b) *res religione* – věci zasvěcené kultu zesnulých (hřbitovy, hroby) a za c) *res sanctae* – hradby a brány⁵.

Po tomto základním rozdělení věcí je tedy zřejmé, že předmětem věcných práv a tedy věcmi v právním smyslu mohou být pouze hmotné věci, které nejsou věcmi dle práva božského nebo věcmi veřejnými. Výraz věc však zahrnuje velkou škálu předmětů, je proto namísto další dělení dle mnoha různých kritérií.

Sommer nám podává několikero dělení. Na věci jednoduché, které mají jednotnou organickou souvislost. A to i v případě, že jsou složeny z více součástí nesamostatných, které nejsou věcmi v právním smyslu, protože složením ztrácí svou podstatu. Jsou jimi setba spojená s pozemkem, stavba postavená na pozemku (zásada *superficies solo cedit*, viz 2.1.2), vícero věcí svařených dohromady a jiné. A na věci složité, které jsou složeny z více samostatných součástí, věci v právním smyslu, protože složením neztrácí svou podstatu. Jako např. kámen zasazený do prstenu. Předmětem věcného práva je v obou případech věc celá, nikoliv jen její součástky. Praktický význam tkví v tom, že u nesamostatné součástky dřívější její vlastnictví sloučením zaniká, u samostatné tomu tak není. Tudíž po opětovném rozdělení věcí může být původní vlastnictví samostatné součástky nárokováno.⁶

„Věcí není tzv. věc souborná čili hromadná (*universitas rerum distantium*), např. knihovna, stádo, kde jednotlivě samostatné věci, aniž by byly spojeny hmotně, jsou sdruženy k společnému účelu. Předmětem věcných práv jsou tu jednotlivé kusy tvořící soubor. Hospodářská jednota věcí souborných se však nicméně projevuje v některých ustanoveních (*vindicatio, usufructus, legatum gregis*).“⁷

Další dělení věcí je na zastupitelné a nezastupitelné. Zastupitelnými věcmi rozumíme ty, u kterých při obchodu nezáleží na jejich individualitě. Takže mohou být nahrazeny věcmi stejné kategorie, posuzováno z hlediska obecného. Patří mezi ně typicky peníze, obilí, víno. Věci nezastupitelné jsou potom ty, které jsou individualizovány a navzájem odlišeny. Jako otrok nebo kůň. Zbývá dodat, že si strany obchodu mohly dohodnout, zda v jejich případě půjde o věci individuálně nebo genericky určené, nehledě na jejich objektivní určení.

Věci se dělily také na zužititelné a nezužitelné podle toho, došlo-li při jejich hospodářském užití k jejich spotřebování či nikoliv.⁸

Zvláštní význam v římském právu mělo dělení na věci mancipační – *res Mancipi* a věci nemancipační. Rozdíl byl ve způsobu jejich převádění. Mancipační věci podléhaly zvláštnímu

⁵ SOMMER: *Učebnice...*, s. 182-183.

⁶ SOMMER: *Učebnice...*, s. 184-185.

⁷ Tamtéž.

⁸ SOMMER: *Učebnice...*, s. 186-187.

režimu převodu. Tyto věci bylo možno převést pouze mancipací nebo injurecesí. Dělo se tomu tak proto, aby došlo ke ztížení možnosti obchodovat s těmito věcmi, protože tyto věci patřily mezi základní hospodářské prostředky římských občanů.⁹ Gaius ve své učebnici podává výčet věcí mancipačních (mimo jiné i tažné zvířata, které se dají zkrotit) a nemancipačních.¹⁰ Teoretikové však dodnes nejsou zajedno v tom, zda jde o výčet taxativní, či demonstrativní.

S věcmi bylo spojeno příslušenství věci a *fructus*. U příslušenství šlo o samostatné věci, které byly pouze vlastníkem určeny trvale k užívání s věcí hlavní jako např. klíč od domu. Mohly sice být předmětem zvláštních práv mimo věc hlavní, ale v pochybnostech je stíhal právní osud věci hlavní. *Fructu* můžeme rozumět především jako pravidelnému hospodářskému výtěžku věci, ať už organickému, či anorganickému (mléko, vejce, mláďata zvířat, nerostné bohatství atd.), zde pak hovoříme o tzv. *fructus naturales*. A dále zde jsou tzv. *fructus civiles*, jehož hospodářský výsledek tkví v právním poměru (nájemné, úroky).¹¹

2.1.2 Zásada *superficies solo cedit*

V rámci obecné rozpravy o rozdělení věcí v římském právu je jistě na místě se okrajově zmínit o rozdělení věcí na věci movité a nemovité, s kterým úzce souvisí jedna ze základních zásad, na kterých stojí římské právo (a právní řády z něj vycházející), a to zásada *superficies solo cedit*.¹² Jedním z mnoha možných rozdělení věcí bylo i jejich dělení na věci movité (*res mobiles*) a věci nemovité (*res immobiles*). Nemovitostmi byly výhradně pozemky, které se stávaly věci jejich ohraničením. Za součást pozemku potom bylo považováno vše, co s ním bylo trvale a pevně spojeno (stavby, stromy atd.). A právě v tomto spojení se projevuje zásada *superficies solo cedit*, překládaná jako „povrch ustupuje půdě“. Tzn., že pokud někdo vystavěl dům na cizím pozemku, tak se vlastníkem tohoto domu stal vlastník pozemku bez ohledu na to, kdo postavil nebo nechal dům postavit.¹³ Bylo však možné postavit na cizím pozemku dům a poté jej dědičně užívat na základě věcného práva, které bylo označováno jako *superficies* (právo stavby). Toto právo bylo zpoplatněno pravidelným platem, tzv. *solarium*.¹⁴

⁹ Tamtéž.

¹⁰ KINCL: *Gaius...*, s. 99.

¹¹ SOMMER: *Učebnice...*, s. 186-187.

¹² I když tato zásada nesouvisí s právním postavením zvířete, tak se její rámcové úpravě věnuji zde, a pak i dále u kapitol týkajících se jednotlivých soukromoprávních úprav v českém právu. Jednak proto, že to přispěje k ucelenému pohledu na problematiku věci jako právního pojmu. A jednak proto, že je bezpochyby zajímavé sledovat vývoj této zásady v českém právu.

¹³ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 82.

¹⁴ PETR, Pavel. Stará (ne)známá superficiální zásada. *Právní rozhledy*, 2012, č. 10, s. 371.

2.1.3 Vybrané příklady týkající se zvířat

V souvislosti s rozdělením na mancipační a nemancipační věci a v souvislosti pojednání o zvířatech lze upozornit na spor prokuliánské a sabiniánské právní školy ohledně zařazení do jedné, či druhé skupiny.¹⁵

„[...] Je ale otázka, jak se má rozumět tomu, když jsme řekli, že mancipační jsou ta zvířata, která se dají zkrotit: nekrotí se totiž hned, jak se narodila. A učitelé naší školy se tedy domnívají, že mancipační věci se stávají hned, jak se narodila. Naproti tomu Nerva a Proculus a ostatní stoupenci druhé školy se domnívají, že věci mancipační se stávají až tehdy, když byla zkrocena. A že nemohou-li být zkrocena pro přílišnou divokost, začínají být věci mancipační v té době, kdy dosáhnou toho stáří, kdy obvykle zkrocena bývají.“¹⁶

Sabiniáni se tedy domnívali, že zvířata, která uvádí Gaius jako mancipační, tedy hovězí dobytek, koně, mezci, muly a osli byli mancipačními věcmi již od narození, ale proti tomu se staví názor prokuliánů, kteří tvrdili, že se tato zvířata stávají věcmi mancipačními až okamžikem jejich zkrocení. Při těchto úvahách byli sabiniáni vedeni principem potenciality, na základě kterého byla pro určení věci postačující skutečnost, že zvíře patří do určitého druhu. Že onen moment zkrocení nic nemění na přirozenosti zvířete, která zůstává stejná. Prokuliáni se naopak řídili principem efektivity, dle kterého je zkrocené zvíře zcela jiné povahy než zvíře nezkrocené a že až samotným zásahem člověka se stává zvířetem zkroceným, čímž se mění jeho povaha a až na základě této náležitosti se zkrocením stává zvíře věcí mancipační.¹⁷

Další příklady týkající se přímo zvířat uvádí Sommer, když hovoří u pozbytí držby o tom, že držba zkrocených zvířat nezaniká ve chvíli, kdy se zkrocené zvíře vzdálilo, pokud se však obvykle vrací (včely, holubi). Na druhou stranu držba zvířete divokého se pozbývá ve chvíli, kdy takové zvíře nabude své přirozené svobody¹⁸. Dále Sommer hovoří o zvířatech u výkladu týkajícího se okupace, jakožto původního nabytí vlastnictví u *res nullius* (věci ničích), jejichž jednu skupinu (u které lze nabýt vlastnictví okupací) tvoří *ferae bestiae*, zvířata divoká, která žijí na svobodě. Také je zde uvedena honba a rybolov, které byly zcela volné, a to i na cizí půdě, pokud si vlastník půdy nebo rybníka právo honby nebo rybolovu nevyhradil. Pro úplnost je třeba dodat, že vlastnictvím se zvíře stávalo až jeho zmocněním¹⁹.

¹⁵ BRTKO, Robert. *Res a kontroverzie sabiniánov a prokuliánov*. In BUBELOVÁ, Kamila (ed). *Res – věci v římském právu: sborník příspěvků z 10. konference právních romanistů ČR aSR konané ve dnech 14.-16.3. 2008 v Olomouci*. 1.vyd. Olomouc: Nakladatelství UP, 2008, s. 51.

¹⁶ KINCL: *Gaius*..., s. 99.

¹⁷ BRTKO: *Res*..., s. 52.

¹⁸ SOMMER: *Učebnice*..., s. 207.

¹⁹ SOMMER: *Učebnice*..., s. 228.

Z výše uvedeného rozdělení věcí v římském právu a uvedení možného rozdělení a systematiky, jakožto i z uvedených ostatních poznámek a příkladů lze usuzovat, že zvíře bylo věcí v právním smyslu.

2.2 Všeobecný zákoník občanský (946/1811 ř. z.)

2.2.1 Historie kodifikace

Kodifikační práce v Rakousku na připravovaném občanském zákoníku v průběhu druhé poloviny osmnáctého století a počátku devatenáctého století se stejně jako všechny jiné velké kodifikace obdobného typu zabývaly věcí jako objektem právního vztahu.

Všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, dále ABGB) vycházel z koncepce římského práva. Schválen byl jako císařský patent č. 946/1811 ř. z., dne 1. června 1811 a účinnosti nabyl od 1. ledna 1812. Tento občanský zákoník platil na našem území až do roku 1950, kdy byl schválen tzv. střední občanský zákoník.

V období první republiky bylo rozhodnuto přijmout zcela nový občanský zákoník. Důvodem byla snaha o odstranění právního dualismu Čech a Slovenska a také to, že autentickým jazykem ABGB byla němčina. Proto byla připravena osnova československého občanského zákoníku z roku 1937 (úplné znění 1369 paragrafů; senátní tisk č. 844)²⁰, která však nestačila být schválena.

2.2.2 Pojem věci v ABGB

K pochopení pojmu věci, jak jej chápe prvorepubliková nauka, je nutno si vyložit jeho § 285 ABGB, který nám definici věci podává. „Všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k užívání lidí, sluje věc v právním smyslu.“²¹

Pojem věci, jak je definován § 285 ABGB, navazuje na římskoprávní tradici justiniánských digest. ABGB definuje pojem věci ve smyslu právním, nikoliv ve smyslu ostatních věd a předkládá nám dva základní pojmové znaky věci v právním smyslu. První z nich je definován negativně tím, že je řečeno, že jde o něco, co je rozdílné od osoby. Druhý znak je naopak definován pozitivně, a to tak, že aby věc byla věcí v právním smyslu, musí sloužit k užívání lidí.

²⁰ VLÁDNÍ NÁVRH ZÁKONA, KTERÝM SE VYDÁVÁ OBČANSKÝ ZÁKONÍK [online]. psp.cz, 2. ledna 2013. Dostupné na < http://psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_01.htm >.

²¹ SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi., Díl druhý, (§§ 285 až 530)*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935, s. 5.

Rozdílnost od osoby. Tato rozdílnost je popsána jako rozdílnost od osobnosti člověka a zároveň jako rozdílnost od člověka jako fyziologické jednotky. Co se týče osobnosti člověka, šlo zřejmě o reakci na zrušení nevolnictví krátce před přijetím ABGB (např. člověk tedy nemohl být objektem věřitelova práva). Fyziologická rozdílnost znamená, že věcí nebylo lidské tělo a ani jeho části (ať přirozené, jako údy, vlasy atd. nebo umělé jako plomba nebo protéza). Jiná byla situace v případě oddělených částí lidského těla. Ty, ať přirozené, či umělé, se stávaly majetkem osoby, z jejíhož těla pocházely. Naproti tomu mrtvola věcí nebyla, dokud bylo možno v ní rozeznat člověka (mumie již ale věcí byla). Dlužno dodat poznámku, že zásahy do tělesné integrity tedy nebyly zásahy do práv věcných, ale do práv osobnostních.

Věcí je to, co slouží k užívání lidí. Tento druhý znak znamená, že zde musí být alespoň možnost, že daný předmět může sloužit k užívání lidí. Musí zde být dána možnost nabýt právní panství nad touto věcí, aby mohlo sloužit k potřebě lidí. Z toho vyplývá, že existuje celá řada věcí, nazývaných *res omnium communes*, které nejsou věcmi v právním smyslu. Jsou jimi např. volný vzduch, světlo, otevřené moře, mraky a jiné. Dále ABGB uvádí, že věc v právním smyslu musí sloužit k hospodářskému využití lidmi, tedy k užívání, které směřuje k zachování lidského života. Věcí proto nejsou ani věci jako popel, úlomek dřeva apod.

Závěrem nutno dodat, že vlastnost být věcí v právním smyslu nevězí ve věci samé, ale že o tom, zda je předmět věcí v právním smyslu nebo není, rozhoduje vlastník dané věci. Jedině vlastník může danou věc individualizovat a učinit z ní věc v právním smyslu. Takový to úkon však nejsou povinni uznat ostatní subjekty práva. Proto je nutné rozlišovat mezi *res commercii*, což jsou věci ve smyslu sociálním (kus hmotné přírody) a *res iuris*, věc ve smyslu právním, kterou vlastník určil za věc sloužící k jeho užitku.

Posledním, jakýmsi subznakem věci dle § 285 ABGB může být samostatnost věci. O věci hovoříme pouze v případě, že jde o samostatnou jednotku a že nejde o pouhou část věci jiné.²²

2.2.3 Extrakomercialita a *res nullius*

Extrakomercialita. ABGB v § 287 hovoří o věcech, které jsou dovoleny občanům pouze k užívání, a podává jejich demonstrativní výčet: silnice, veletoky, řeky, přístavy, a mořské břehy atd. Tyto věci jsou obecním čili veřejným statkem. Tehdejší teoretikové proklamují, že ABGB byl vystavěn na principu svobodného obchodu, což znamenalo, že v zásadě každá věc je *in commercio*, pokud právní řád tento princip neomezí. *Res extra*

²² SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 7.

commerium jsou potom tedy věci, které jsou v určitém směru z obchodu vyloučeny. Dále se však uvádí, že jde pouze o relativní extrakomercialitu. Absolutní by totiž znamenala, že by dané věci byly vyloučeny z obchodu vůbec a proto by se nemohlo jednat ani o věci v právním smyslu. ABGB tedy zná pouze relativní, tedy menší nebo větší vynětí z právního obchodu.

Res nullius. ABGB zná i pojem věcí ničích, když hovoří v § 287 o tom, že existují věci, které jsou všem členům státu ponechány k přivlastňování. Tyto věci se nazývají dle ABGB věci volné. Samozřejmě i tyto *res nullius* mají své zákonné mantinely, jako je tomu třeba u nabývání vlastnictví okupací a jiné²³.

2.2.4 Rozdělení věcí

„Věci dělí se podle své rozdílné povahy: na hmotné a nehmotné; na movité a nemovité; na zužitelné a nezužitelné; na cenitelné a necenitelné“²⁴.

Hmotné a nehmotné věci. Hmotnými věcmi dle § 292 ABGB jsou dle prvorepublikové právní vědy ty, které lze vnímat smysly, jinak jde o věci nehmotné (např. právo lovit, chytat ryby a všechna jiná práva). Definice hmotných věcí vychází z Gaiových institucí, kde je kritérium hmatatelnost. Ta je v ABGB rozšířena na smyslovou vnímatelnost. To znamená, že věci musí zaujímat určitý prostor nebo musí být v určitém prostoru vnímatelné. Tak např. voda nebo vzduch věcmi nejsou, ale zkapalněný vzduch nebo voda v určité nádobě již věcmi jsou. Hmotné věci nemusí být ani prostorově ohraničené, postačí, když budou prostorově vnímatelné, z čehož vyplývá, že i lidská činnost je hmotnou věcí, protože ji můžeme smyslově vnímat. Věci nehmotné jsou potom vymezeny jako všechny ostatní. Kromě práva lovit a chytat jsou zde uvedena i všechna ostatní práva jako např. právo vlastnické. Jelikož jde o demonstrativní výčet, náleží sem i věci jiné, kterými mohou být věci obchodního charakteru jako obchodní tajemství, obchodní renomé, zákaznictvo.

Movité a nemovité věci. Movitými věcmi dle § 293 ABGB rozuměla tehdejší právní věda ty, které lze bez porušení jejich podstaty přenášet. Všechny ostatní jsou věcmi movitými. Věci movité se pokládají za nemovité v případě, že jsou na základě zákona nebo vůle vlastníka příslušenstvím věci nemovité. Toto rozdělení věcí je důležité, neboť celé skupiny právních norem se týkají buď jedné, nebo druhé skupiny věcí. Tak např. nabývání movitostí a nemovitostí. Princip tradiční (detence) u movitostí a proti tomu princip intabulační (zápis v pozemkové knize) u nemovitostí a jiné. Movité věci, jak je výše řečeno jsou ty, které lze bez porušení jejich podstaty přenášet. Mají tedy dva základní znaky, a to přenositelnost

²³ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 15-16.

²⁴ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 22.

a neporušitelnost substance při tomto přenosu. Nemovité věci jsou potom věci, které jsou trvale spojeny s povrchem zemským a tvoří jeho součást. Jsou jimi tedy pozemky, v zemi zakořeněné rostliny a vestavěné budovy (viz níže bod 2.2.7)^{25 26}.

Cenitelné a necenitelné věci. Rozdíl mezi těmito věcmi tkví v tom, že hodnota cenitelných věcí mohla být určena při srovnání se stejnými či obdobnými věcmi v rámci obchodu. U necenitelných nikoliv.²⁷

Zuživatelné a nezuživatelné (spotřebitelné a nespotebitelné). Věci spotřebitelné jsou ty věci, které poskytují svůj hospodářský užitek tím, že je jejich vlastník spotřebuje (topné dřevo). U věcí nespotebitelných k jejich spotřebování nedochází a poskytují svůj užitek jiným způsobem.²⁸

2.2.5 Součást věci

ABGB ve svém § 294 hovoří o příslušenství a pojímá jej obsažně, protože nám podává definici nejen příslušenství, ale kromě toho i součásti věci.

Věc je dle právní vědy první republiky tvořena jako jeden celek. Tento celek se potom může skládat z jednoho kusu (věc nekusová) s pevně spojenými částmi nebo je tvořen více kusy, pokud tyto kusy dohromady tvoří tzv. úkojný prostředek, tedy celek sloužící k určitému účelu. Pokud je věc tvořena více kusy, můžeme předpokládat dvě situace. Za první může dojít k situaci, že tyto jednotlivé části nejsou samostatně tzv. úkojnými prostředky, a nejsou tedy samostatně věcmi v právním smyslu (např. zrnka písku v pytli). Druhou možnou situací je ta, kdy jednotlivé části věci by byly i samostatně věcmi v právním smyslu, avšak jejich souhrn se používá jako ustálený předmět obchodu a proto je stále ještě věcí jednotlivou (např. kopa vajec).²⁹ „Součástí rozumíme kterýkoliv oddíl jednotlivé věci, tedy u věci kusové též kterýkoliv kus (tudíž kus jest součástí věci kusové, ale nikoli každá součást věci kusové jest kusem). Tím jsme rozlišili součásti od kusů (jak jest patrné, součásti má každá jednotlivá věc, ať kusová, či nekusová, naproti tomu kusy má jen věc kusová).“³⁰ Od součástí musíme také odlišovat tzv. věci vedlejší, které nejsou součástmi věci, ale jsou k jiné věci v poměru podřazenosti.

²⁵ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 27.

²⁶ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 50. Malá, leč poměrně důležitá poznámka. A to, že ABGB výslovně definuje právo jako movitou věc, nejde-li o věc nemovitou. Tak jako tak se tímto ABGB přiklání k širšímu pojetí věci, kde je právo považováno za věc.

²⁷ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 58.

²⁸ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 53.

²⁹ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s.29-30.

³⁰ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 30.

Co se týče dělení součástí věcí, rozlišuje se dělení na součásti hlavní a vedlejší a součásti oddělitelné a neoddělitelné. Hlavní součástí (ať oddělitelnou či neoddělitelnou) se rozumí taková část, bez které by věc nemohla sloužit stanovenému účelu (strop bytu). Vedlejší součástí (ať oddělitelnou či neoddělitelnou) je taková součást, bez které by sice věc plnila stanovený účel, avšak byla jistým způsobem defektní (kola u automobilu). Neoddělitelnou součástí věci je taková část, bez které by se věc stala neúkojným prostředkem nebo by se stala úkojným prostředkem defektním (nohy židle). Oddělitelnou součástí se rozumí taková součást, kterou lze oddělit, aniž by se věc stala neúkojným prostředkem nebo úkojným prostředkem defektním (plody věci).

Před dalším výkladem o příslušenství věci je vhodné upozornit na fakt, že součást nebyla věcí v právním smyslu a tudíž nebyla ani v právním obchodu, z čehož vyplývá, že sledovala vždy právní osud věci, jejíž byla součástí. Na rozdíl od příslušenství, které bylo věcí vedlejší v právním smyslu, tudíž mohlo mít vlastní právní osud, pokud nebylo zákonem nebo stranami stanoveno něco jiného³¹

2.2.6 Příslušenství věci

V § 294 ABGB je uvedeno na prvním místě, že příslušenstvím je to, co je s věcí trvale spojeno. V tomto případě je použito slovo příslušenství pro označení součástí věci (viz výše). Příslušenstvím samotným se potom rozumí, dle § 294 ABGB i dle doktríny, vedlejší věci, bez nichž nelze hlavní věc užívat (příslušenství přirozené) nebo o kterých zákon nebo vlastník prohlásí, že jsou trvale určeny k užívání s věcí hlavní (příslušenství umělé). Definice příslušenství tedy obsahuje dva znaky.

Za prvé, musí jít o vedlejší věci, tedy věci samostatné, nikoliv součásti, které mohou být hmotné (dlužní úpis) i nehmotné (pohledávka), movité i nemovité, i když případů nemovitostí, jakožto vedlejších věcí, bude málo. Také věc hlavní může být movitá nebo nemovitá. Dle prvorepublikové doktríny se má zato, že u věci movité a nemovité je věcí hlavní nemovitost. U dvou věcí movitých je potom třeba důsledně zkoumat, která je věcí hlavní a která věcí vedlejší.

Druhým znakem je potom podřazenost věcí vedlejších. Ta se projevuje buďto tak, že jich nelze bez věci hlavní užívat (příslušenství přirozené) nebo zákon nebo vlastník prohlásí, že jsou určeny k užívání k věci hlavní (příslušenství umělé).

³¹ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 30-31.

Příslušenství přirozené (železniční vozy jsou příslušenstvím dráhy) je určeno obecným hlediskem, nikoliv individuálním určením. Důležité je, že příslušenstvím mohou být pouze věci, které jsou ve vlastnictví jednoho vlastníka.

Příslušenství umělé určuje dle § 294 ABGB zákon nebo vlastník. Zákon tak neurčuje v žádném případě, proto zbývá určení vlastníkem (věci hlavní i vedlejší). Pro toto určení za příslušenství věci není třeba žádného právního úkonu, postačí faktický stav, posuzováno z hlediska obchodu (dnes obchodní zvyklosti). Pakliže je zde důvod považovat danou věc na základě faktických okolností za příslušenství, je na vlastníkově věci, aby projevil opačnou vůli. Tím jsou chráněny třetí osoby. Dalším prvkem umělého příslušenství je jeho trvalé užívání, opět posuzováno z hlediska obchodu. Přechodné použití vedlejší věci k hospodářskému účelu věci hlavní ještě nezakládá její příslušenství. Také není nutné, aby se věci skutečně trvale užívalo, postačí možnost trvalého užívání.

Závěrem je třeba upozornit na doktrinální výklad příslušenství vzhledem k jednotlivé nebo hromadné věci (viz bod 2.2.8). Jestliže jde o věc jednotlivou, nelze hovořit o příslušenství, pouze o součásti. Jde-li však o věc hromadnou, pak vzniká otázka, je-li hlavní věc s příslušenstvím věcí hromadnou (samo příslušenství může být věcí hromadnou, jako fundis instructus, viz bod 2.2.9). Zpravidla tomu tak bude, ovšem nikoliv naopak, že by každá věc hromadná byla příslušenstvím.³²

2.2.7 Nemovitosti v ABGB (*zásada superficies solo cedit*)

Pojem nemovitosti je upraven v § 297 ABGB, kde se hovoří o tom, že k nemovitým věcem patří ty, které byly na pozemku zřízeny s tím úmyslem, aby tam trvale zůstaly, jako jsou domy a jiné budovy. Dále se uvádí, že k nemovitostem patří všechno to, co je do země zapuštěno, ve zdi upevněno, a také to, co je určeno k tomu, aby se s nějakou nemovitou věcí užívalo.

Prvorepubliková právní nauka nám podává výklad, že se v ABGB uplatňuje římskoprávní zásada *superficies solo sedit*, tedy že věci, které byly na pozemku zřízeny s tím úmyslem, aby tam trvale zůstaly, jako jsou domy a jiné budovy jsou součástmi nemovitostí (pozemku). Tato část ustanovení se týká staveb, které nejsou ABGB definovány. Teoretici podávají následující výklad pojmu stavba. Stavbou je každé dílo do pozemku upevněné, tudíž nejen domy a budovy, ale např. i stoky, sklepy, ploty. Každá stavba musí splňovat dvě podmínky. Za prvé musí být stavbou, tzn. že toto dílo musí být do pozemku upevněno. Upevnění se posuzuje podle obecných podmínek pro dané stavby obvyklé (např. pod tuto

³² SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 32-33.

podmínku se nezařadí bouda, která je na pozemek pouze postavená, nestane se tedy součástí pozemku, ale je věcí samostatnou). Za druhé musí jít o stavby trvalého charakteru (domy, budovy, nikoliv hlídací boudy na stavbách apod.).³³

2.2.8 Věc hromadná (universitas rerum)

Věc hromadná je upravena § 302 ABGB, který hovoří o tom, že jde o úhrn několika věcí, které se za jednu věc považují a bývají označovány společným jménem.

Věc hromadná je popsána tehdejší právní teorií jako soubor jednotlivých věcí, které jsou samy o sobě věcmi, aniž jde o jejich kvantitu ustálenou v obchodu, což je potom jednotlivá věc tvořená více věcmi (plato vajec). V takových případech bychom hovořili o pluralitě věcí. Kdežto u věci hromadné jde o souhrn věcí, které se za jednu věc považují a bývají označovány společným jménem. Tím se věc hromadná liší od věcí jednotlivých a od plurality věcí. Co se týče rozdílu mezi příslušenstvím a věcí hromadnou, tak u příslušenství je celek tvořen na základě podřazenosti věci vedlejší k věci hlavní. Naproti tomu u věci hromadné jde o spojení souřadné.

Věc hromadná tvoří celek složený z více věcí, nezáleží na tom, zda jde o věci stejnorodé, či různorodé, věci hmotné nebo nehmotné, věci movité nebo nemovité. Dokonce může být věc hromadná složená i s věcí hromadných.

Abychom mohli uvažovat o věci hromadné, musejí být splněny tři podmínky. Za prvé, musí jít o souhrn několika věcí jednotlivých, tedy nikoliv pouhých součástí věci. A tyto věci musejí být ve vlastnictví jedné osoby. Za druhé se tyto věci musí za jednu věc považovat. Posuzováno dle názorů obchodu, nikoliv jednotlivce. A za třetí musí být takové spojení věcí obvyklé.³⁴

2.2.9 Vybrané příklady týkající se zvířat

Z výše uvedeného a dle ABGB můžeme zvířata zařadit do kategorie věcí v právním smyslu, pokud vyhoví § 285 ABGB a jemu následujících. Avšak kromě toho, že musí splňovat tyto podmínky, uvádí ABGB řadu dalších speciálních ustanovení, zvláštních případů a poznámek týkajících se speciálně zvířat. Níže je uvedeno několik z nich.

První příklad se týká příslušenství. Jedním z příkladů týkajících se zvířat nalezneme v § 295 ABGB, který hovoří o příslušenství věci. V tomto paragrafu se mimo jiné hovoří o

³³ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 42-43.

³⁴ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 55-56.

tom, že movitým statkem se ryby v rybníce a zvěř lese stanou teprve tehdy, když je rybník vyloven a zvěř polapena či skolená. Do této doby jsou příslušenstvím.

Druhým příkladem je *fundus instructus*. Další zmínku konkrétně o zvířatech je možno nalézt v § 296 ABGB, který říká, že veškerý dobytek náležející k nemovitému statku se považují za nemovité věci, pokud je jich zapotřebí k řádnému užívání hospodářství. *Fundus instructus* je zvláštním případem příslušenství. Jde kromě zvířat o oddělené plody a jiné potřeby, které se trvale užívají s věcí hlavní. Jde o tyto výše zmíněné věci, pokud jsou zapotřebí k řádnému provozu hospodářství.

Třetí příklad se potom bude týkat nabývání vlastnictví. § 382 ABGB mimo jiné hovoří o nabytí věcí ničích, které mohou být nabývány všemi členy státu, pokud někomu nepřisluší přednostní právo okupace. Zde se prvorepublikoví teoretikové shodují, že jde o chybu zákona. Ono přednostní právo okupace se dle jejich názoru týká práva honby a práva rybolovu. Zde pak uvádějí, že co se týče lovení zvěře a ryb, je nutné rozlišovat, zda se tato zvířata nacházejí na území, kde panuje něčí právo honby nebo rybolovu, či nikoliv. Pokud se nenacházejí na území, kde by měl někdo právo honby nebo rybolovu, jsou tyto zvířata z logiky zákona věcí ničích, a tudíž je může okupovat kdokoli. Pokud se však tato zvířata nacházejí na území, na němž panuje právo honby nebo rybolovu, tak se zde nejedná o přednostní právo okupace, neboť všechna zvířata nacházející se na takových územích jsou ve vlastnictví subjektu takového práva, tudíž nejsou *res nullius* a nemůže se tedy jednat o okupaci.³⁵³⁶

Čtvrtý příklad najdeme hned v následujícím § 383 ABGB se hovoří o nabytí vlastnictví chycením zvířat, jakožto o jednom ze způsobů okupace *res nullius*. Při této okupaci se hovoří o okupaci zvířat divokých, o zvířatech zkrocených se hovoří v § 384 ABGB (viz níže). Zvířata divoká jsou definována Randou jako zvířata přirozené volnosti požívajících. Vyjma zvířat, u nichž je nabytí vlastnictví upraveno zvláštními právními předpisy jako je honba, rybolov (viz výše), myslivost atd., jde o zvířata volně se pohybující v přírodě.³⁷

Posledním příkladem je §384 ABGB upravuje okupaci zvířat zkrocených. Obecně se zde hovoří o krotkých nebo zkrocených zvířatech, speciálně se zde uvádí roj domácích včel (důvodem je časová podmínka, kdy je možná okupace osobu rozdílnou od vlastníka). Avšak v tomto případě se nejedná o věci ničích, ale o věci ušlé. Rozdíl je v tom, že tyto věci byly původně v něčím vlastnictví, avšak vyšly z jeho vlastnictví na základě ustanovení zákona.

³⁵ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s.370-371.

³⁶ RANDA, Antonín. *Právo vlastnické v pořádku systematickém*. VII.vydání. Praha: ASPI, 2008. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém: Právo vlastnické v pořádku systematickém*. s. 98-99.

³⁷ RANDA: *Právo...*, s. 96.

Rozdíl od klasické okupace je v tom, že je vlastník oprávněn stíhat tyto zvířata na cizím pozemku (a případně nahradit škodu způsobenou) a také v tom, že nestačí pouhá dereliktace k tomu, aby se staly věcmi ničícími, a mohly být kýmkoliv okupovány, ale musí zde nastoupit ještě časová podmínka, která spočívá v tom, že vlastník po určitou dobu nepronásleduje. U roje včel se jedná o 2 dny, u ostatních zvířat 42 dny.

Mimo to, aby mohlo dojít k okupaci po uvedeném čase, je třeba, aby roj i ostatní zvířata splňovaly zákonem stanovené podmínky. Tak roj včel se musí usadit na cizím pozemku, ať veřejném či soukromém. A také musí jít o roj včel, ustanovení se netýká jednotlivých včel. Pokud jde o zvířata, musí jít pouze o zvířata zkrocená, nikoliv divoká. A nakonec musí zvíře, stejně jako roj, uprchnout na cizí pozemek.³⁸

2.3 Střední občanský zákoník

2.3.1 Vznik úpravy a pojetí věci v právním smyslu

Jelikož nedošlo ke schválení občanského zákoníku z roku 1937, platil na našem území v poválečných letech ABGB. Únorové události a následná změna společenského systému vyústila v právníckou dvouletku, po které byl dne 25. října 1950 přijat nový občanský zákoník. V tomto právním předpise se projevila koncepce zužování občanského práva, která měla za následek deformace a omezení přístupu a chápání věci oproti ABGB.³⁹

Jednou ze zásadních změn, byl odklon od širšího pojetí věci k užšímu pojetí věci, když stanovil, že věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží k potřebě lidí. Důvodem, proč byla opuštěna širší koncepce pojetí věci je dle důvodové zprávy k zákoníku ta, že právo jako věc odporuje lidovému chápání.

2.3.2 Součást a příslušenství věci

Součástí věci bylo dle § 24 zákoníku vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc anebo její oddělitelná část poškodila nebo podstatně znehodnotila. V souladu s tím uváděl § 25 to, co se rozumí součástí pozemku, kde došlo k další velké změně, když za součást pozemku bylo označeno vše, co na něm vzejde, ale stavby nejsou součástí pozemku. § 26 zákoníku poté ještě doplnil, že pozemky a stavby, mimo staveb přechodných, jsou věci nemovité. Tato změna měla za následek opuštění římskoprávní zásady *superficies solo cedit*. Tato úprava blízce souvisela s úpravou vlastnictví k stavbě a právu stavby.

³⁸ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 377-378.

³⁹ ELIÁŠ, Karel. *Věc – pozitivistická studie*. Právník, 1992, č.8, s. 697.

Příslušenství věci. Aby se předešlo pochybnostem o tom, co se rozumí příslušenstvím, a aby bylo příslušenství dostatečně odlišeno od věci samotné a součásti věci, bylo příslušenství samostatně definováno v § 27 zákoníku jako vedlejší věc, která náleží vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby se jich s touto věcí trvale užívalo. Vyžadovala se tedy trvalost spojení příslušenství s věcí hlavní. S příslušenství se potom vylučují věci jiných osob než vlastníka věci hlavní.⁴⁰

2.3.3 *Zásada superficies solo cedit*

Na tomto místě je více než v předešlých případech důležité upozornit na zásadu *superficies solo cedit*. Přijetím středního občanského zákoníku z roku 1950 totiž dochází k zásadnímu průlom, jehož následky trvají nejen do dnešních dnů, ale budou trvat ještě dlouho dobu v budoucnu. Oním průlomem je myšlen odklon od zásady *superficies solo cedit*, která byla a je respektována (s výjimkou Litvy a částečně Polska) ve všech státech kontinentální Evropy. V politicky bouřlivé době 50. let, kdy došlo k přijetí nového zákoníku, se bylo třeba nějakým způsobem postavit k vlastnictví pozemků a jeho součástí tak, aby to vyhovovalo tehdejší politické situaci. Odklon od zásady *superficies solo cedit* byla jedna z možností, jak danou situaci řešit. A byla zvolena taky z toho důvodu, že tehdejší zákonodárci neměli možnost inspirovat se v nějakém jiném státě, neboť v právních úpravách republik Sovětského svazu byly pozemky ve vlastnictví státu a občanské právo se tedy jejich úpravou vůbec nezabývalo. Nebylo možno se inspirovat ani v právních úpravách jiných států východního bloku, protože Československo rekonfigurovalo občanské právo po válce jako první.⁴¹

V odborné literatuře se objevují různé důvody, proč došlo k tomuto nezvyklému postupu. Petr shrnuje tyto důvody do 4 okruhů.⁴² Prvním důvodem byla pozemková reforma, která proběhla v 50. letech a která úzce souvisí s druhým důvodem, a to kolektivizací zemědělství. Při spojení těchto dvou důvodů by docházelo k problematickým situacím, které nebyly v zájmu tehdejší politické vůle. Docházelo by totiž k tomu, že v případě, kdy by byla postavena stavba (zaseto obilí) na pozemku některého družstevníka, připadlo by vlastnictví této stavby (sklizeného obilí) jeho majiteli, což by bylo v přímém rozporu s tím, čeho mělo být dosaženo (kolektivního vlastnictví). Za třetí důvod Petr uvádí očekávání, že po oddělení staveb od pozemků dojde k nárůstu počtu rodinných domů a bytů v osobním vlastnictví,

⁴⁰ VAŠEČKA, Jan. *Věc v právním smyslu v historickém pohledu*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1979, s. 89-90.

⁴¹ ELIÁŠ, Karel. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 124.

⁴² PETR, Pavel. Stará (ne)známá superficiální zásada. *Právní rozhledy*, 2012, č. 10, s. 371-372.

k čemuž však nedošlo. A konečně posledním, čtvrtým důvodem je chtěné nabourání vlastnictví a jiných právních vztahů k nemovitostem.

3 Právní úprava zvířete jako věci de lege lata

3.1 Právní úprava věci

3.1.1 Definice pojmu věci a pojmů souvisejících a jejich třídění

Předtím, než bude výklad věnován právní úpravě samotného zvířete, je žádoucí podat alespoň základní informace o právním režimu věci. Důvodem tohoto postupu je fakt, že z hlediska soukromého práva je zvíře věcí v právním slova smyslu. Je proto důležité v rámci komparativního srovnání změn právního postavení zvířete mít obecnou představu o tom, co se rozumí v českém právu věcí a jaký je její právní režim.

Na úvod této sekce pojednávající mimo jiné o definici věci je nutno upozornit na určitý paradox českého práva, a to na fakt, že v českém právu neexistuje legální definice pojmu věci. Příčinu tohoto stavu je nutno hledat v nedávné minulosti, konkrétně v souvislosti s tzv. středním občanským zákoníkem z roku 1950, který definici věci neobsahoval. Do přijetí tohoto kodexu byl na našem území platný ABGB, který legální definici věci obsahoval v § 285, kde hovoří o tom, že věcí v právním smyslu je všechno, co je od osoby rozdílné a slouží k užívání lidí.⁴³ Ani přijetím dalšího kodexu občanského práva v roce 1964 (tedy původního znění dnes platné a účinné právní úpravy) nedošlo k vytvoření legální definice věci. Tehdejší právní teorie to vysvětluje tak, že „Definici věci občanský zákoník neobsahuje, neboť věc je přírodní fakt, který nepřísluší právu definovat“.⁴⁴ To však vyvrací Eliáš,⁴⁵ když tvrdí, že tento argument není na místě, protože „Definice věci v juristickém slova smyslu není definicí reálnou (také nic nevypovídá o reálném světě), ale nominální.“ Jediným československým právním předpisem, který je však v dnešní době již derogován, a který definoval věc, byl zákon č. 101/1963 Sb. o mezinárodním obchodu. Tento zákon definoval věc ve svém § 13 jako hmotný předmět a ovladatelnou přírodní sílu, která slouží potřebám lidí.⁴⁶ Toto legální vyjádření nejen podpořilo tzv. užší pojetí věci (viz níže), zavedené zákoníkem z roku 1950, ale stalo se určitým interpretačním vodítkem pro výklad pojmu věci i v dnešní době. I přesto, že neexistuje legální definice věci, existují určitá, jednak teoretická a jednak i zákonem daná kritéria pro zařazení, třídění a charakteristiku věci jako právního pojmu.

⁴³SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 5.

⁴⁴KRATOCHVÍL, Zdeněk a kol. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965, s. 186.

⁴⁵ELIÁŠ: *Věc jako pojem...*, s. 119.

⁴⁶Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu).

Jak již bylo uvedeno v předešlých sekcích, tak je důležité provést jakési prvotní, základní dělení věcí na věci hmotné, tělesné (*res corporales*) a věci nehmotné, netělesné (*res incorporales*). Zatímco v římském právu se věci v právním smyslu rozuměly pouze věci hmotné, panovalo tedy tzv. užší pojetí věci⁴⁷, tak ABGB již proklamuje tzv. širší pojetí věci, kdy se věcmi stávají i věci nehmotné povahy jako např. práva.⁴⁸ Od tohoto širšího pojetí věci bylo odstoupeno přijetím občanského zákoníku z roku 1950, kdy bylo argumentováno tím, že takovéto široké pojetí věci odporuje lidovému chápání.⁴⁹ Závěrem nutno dodat, že ono přichýlení k tzv. užšímu pojetí věci platí v českém právním prostředí dodnes, což tedy znamená, že dle současné právní úpravy se věci rozumí hmotné předměty.

Aktuální občanský zákoník, tzn. z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OZ), tedy definici nepodává. Ve svém § 118 hovoří pouze o tom, že předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci, byty a nebytové prostory jako jednotky, práva a jiné majetkové hodnoty, pokud to jejich povaha připouští. V § 119 potom uvádí rozdělení věcí na věci movité a nemovité, dále v § 120 se věnuje součástí věcí a konečně v § 121 stanovuje, co je příslušenstvím věcí.⁵⁰

Věcí, jak ji chápe § 118 OZ je myšlena v souladu pouze věc hmotná. Dle teorie musí být věc, aby byla věcí v právním smyslu ovladatelná a užitečná, tedy sloužit potřebě lidí. Obě dvě tyto kategorie jsou objektivní a musejí být splněny kumulativně, což znamená, že se užitečnost i ovladatelnost posuzuje podle obvyklého stavu a obecného chápání. U užitečnosti jde o to, zda daná věc je schopna přinést nějaký hospodářský užitek nehledě na to, zda ho v daném okamžiku skutečně přináší (např. že je odložená ve sklepech). U ovladatelnosti je objektivním kritériem to, zda člověk jako bytost nadaná rozumem, je schopen podrobit věc své vůli.⁵¹

Výše je řečeno, že dle aktuální právní úpravy se věci v právním smyslu rozumí hmotná věc, která je ovladatelná a užitečná. K tomu uvádí Eliáš poznámku,⁵² ve které dodává, že při přijetí tzv. širšího pojetí věci, přistupuje také další charakteristický znak, mimo ovladatelnost a užitečnost, a to znak ocenitelnosti v penězích.

Při neexistující legální definici věci v současném českém právu dochází ke konfliktům v právní teorii, co věcí je a co již věcí není. Takovým konfliktem může být typicky pohled

⁴⁷ SOMMER: *Učebnice*..., s. 180.

⁴⁸ SEDLÁČEK: *Komentář*..., s. 25.

⁴⁹ ELIÁŠ: *Věc jako pojem*..., s. 121.

⁵⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné*. 1. díl. 5. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 239.

⁵² ELIÁŠ: *Věc jako pojem*..., s. 121.

na ovladatelné přírodní síly. Mikeš označuje⁵³ ovladatelné přírodní síly za věci v právním smyslu, resp. hovoří o tom, že „...se k věcem v právním smyslu tradičně přiřazují i přírodní síly (energie)“. Stejně jako u věcí je nutné, aby tyto přírodní síly byly ovladatelné a užitečné, přičemž tyto vlastnosti je nutno vždy posoudit z hlediska společenského a vědeckého pokroku a stavu. Shodně se vyjadřuje i Švestka.⁵⁴ Naproti tomu Eliáš⁵⁵ uvádí, že platné právo nám nedefinuje věc a ani nestanovuje výslovně, že by ovladatelné přírodní síly byly věcmi, což samo o sobě problém být nemusí, neboť platné právo nemusí vysvětlovat každý pojem, se kterým pracuje. Takové pojmy se potom interpretují dle jejich obvyklého významu, především významu, které mu dávají speciální zákony, popř. vědy, které s takovými pojmy pracují. Poukazuje na fakt, že přírodní vědy pracují s pojmem přírodní síly v různých významech, ale nikdy ve významu hmotného předmětu, jak doktrína chápe právní pojem věci. Na tomto základě uzavírá, že ovladatelná přírodní síla není věcí, ale je jinou majetkovou hodnotou ve smyslu § 118 OZ.

Co se týče třídění věcí, tak stejně jako v římském právu, v ABGB aj., existuje i dle současné právní úpravy mnoho hledisek a způsobů, jak věci třídit. Občanský zákoník v jeho aktuální podobě zná pouze třídění na věci movité a nemovité dle §119 OZ. Věcí movitou se rozumí vše, co není věcí nemovitou. Za nemovitost se potom pokládají pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem.^{56,57} Pozemkem se rozumí určitá část zemského povrchu, která je oddělená od jiných částí, a která je zobrazena jako parcela (ne však bez výjimek⁵⁸), označená parcelním číslem, názvem katastrálního území a vedená jako předmět vlastnictví.⁵⁹ Stavba má význam dvojitý, a to jako budova nebo jako jiná stavba. „Budova je nadzemní stavba uzavřená prostorovými stěnami a střechou. U budovy se vyžaduje alespoň jedno nadzemní podlaží. Budovy podléhají zásadně evidenci v katastru nemovitostí.“⁶⁰ Jinou stavbou jsou potom stavby podzemní, nadzemní, které nejsou budovou a také některé budovy, které zpravidla nepodléhají zápisu do katastru nemovitostí.⁶¹ ⁶² Rozdíl mezi movitými a nemovitými věcmi je spatřován v možnosti přemístění movité věci v prostoru.⁶³

⁵³ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 239.

⁵⁴ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 638.

⁵⁵ ELIÁŠ, Karel. Věc, pozitivistická studie. *Právník*. 1992, č. 8, s. 707-708.

⁵⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ Nález ústavního soudu ze dne 6. května 2003, sp. zn. I. ÚS 483/01

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.6.2007, sp. zn. 22 Cdo 2271/2006

⁵⁹ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 242.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2002, sp. zn. 22 Cdo 2534/2000

⁶¹ ELIÁŠ: *Věc jako pojem*..., s. 126.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 911/2005

⁶³ ELIÁŠ: *Věc jako pojem*..., s. 123.

Další třídění věci se již v OZ nevyskytuje, je proto předmětem doktrinálního výkladu. Věci se standardně třídí do několika kategorií, kterými jsou (mimo ty popsané výše) věci zastupitelné a nezastupitelné (resp. určené jednotlivě nebo genericky), věci zuživatelné a nezuživatelné (resp. spotřebitelné a nespotřebitelné), věci dělitelné a nedělitelné, věci jednoduché a složené a konečně věci jednotlivé a hromadné (resp. souborné), tzv. *universitas rerum distantium*.

Věci zastupitelné jsou takové, které jsou určeny genericky, druhově, tedy nejčastěji podle váhy, počtu a mohou být tedy nahrazeny jinými věcmi stejného druhu. Zatímco věci nezastupitelné jsou určeny individuálně, jde o konkrétní věc nebo věci, které nemohou být nahrazeny právě proto, že jsou individualizovány. Toto třídění má význam jen pro věci movité, neboť nemovitost musí být vždy individualizována. Také je nutno dodat, že i genericky určené věci mohou být věcmi určenými individuálně, pokud tak stanovil jejich vlastník.

Věci zuživatelné jsou spotřebovány při použití k jejich obvyklému hospodářskému účelu. Typicky jde o potraviny, topivo aj. Zuživatelné jsou jen věci movité. Naproti použitím věcí nezuživatelných k jejich obvyklému hospodářskému účelu nedochází k jejich spotřebování.

Věci dělitelné můžeme reálně (fakticky) nebo ideálně (na určité pomyslné podíly) rozdělit, aniž by došlo k jejich znehodnocení. Rozdělením dochází k vytvoření zcela nových věcí. U věcí nedělitelných by došlo jejich rozdělením k znehodnocení.

Věc jednoduchá je tvořena jednotným tělesem (kus železa, cihla). Věc složená je dle práva považována za jedinou věc, avšak je tvořena více částmi, které jsou navzájem mechanicky spojené (automobil, hodiny).

Za věc jednotlivou se považují nejen věci jednoduché a složené, ale i věci, které jsou tvořeny určitým množstvím kusů (zápalky, těstoviny, cigarety). Věc hromadná je tvořena z více věcí jednotlivých, které však vystupují jako jeden hospodářský celek (stádo dobytka, knihovna).⁶⁴

Další pojmem, se kterým pracuje OZ, je součást věci, za kterou se dle § 120 odst. 1 pokládá vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila. A dále je v odst. 2 stanoveno, že stavba není součástí pozemku, což úzce souvisí se zásadou *superficies solo cedit*.⁶⁵

⁶⁴ ELIÁŠ: *Věc jako pojem*..., s. 122.

⁶⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Neoddělitelnost součástí věci neznamena fyzickou neoddělitelnost, ale pouze to, že oddělením této součásti by se věc stala znehodnocenou. Znehodnocením není míněno pouze její fyzické zničení, ale i hospodářské znehodnocení. Typickým příkladem je automobil a jeho motor, který se dá snadno oddělit, ale automobil je bez něj znehodnocen. Součástí věci – pozemku jsou i porosty na něm rostoucí.⁶⁶ Nutno dodat, že „Změna součástí věci nemá vliv na identitu celku – věc je stále táž, byť se totožnost součástí mění“⁶⁷ (automobil je pořád tím samým automobilem, i když došlo k výměně motoru).

Odst. 2 § 120 OZ uvádí, že stavba není součástí pozemku, což úzce souvisí se zásadou *superficies solo cedit*.⁶⁸ Z pohledu OZ je nutné se zabývat tím, co se považuje za stavbu a co nikoli, aby bylo možno dostatečně určit, co je a co není součástí pozemku. Stavba přestává být součástí pozemku (a tehdy se stává samostatnou věcí) ve chvíli, „[...]kdy je již jednoznačně a nezaměnitelně patrné alespoň dispoziční řešení prvního nadzemního podlaží“.⁶⁹ Samostatnou věcí se však dle judikatury nikdy nestávají (a jsou tedy vždy součástí pozemku) tenisové kurty nebo parkoviště.⁷⁰

Posledním pojmem, kterým se zabývá OZ ve vztahu k věci, je její příslušenství. § 121 OZ odst. 1 příslušenstvím věci rozumí věci náležející vlastníku věci hlavní, které vlastník určil k tomu, aby byly s hlavní věcí trvale užívány.⁷¹

Ze zákonné dikce vyplývá, že zde musí být minimálně jedna věc hlavní a jedna věc vedlejší. Přičemž obě tyto věci mají povahu samostatné věci. To, která z nich je věcí hlavní je určováno povahou těchto věcí (např. automobil a lékárnička, zde je zřejmé, že jde o dvě samostatné věci, které jsou vlastníkem věci určeny ke společnému užívání a je i zřejmé, že automobil bude věcí hlavní a lékárnička věcí vedlejší). Příslušenství musí dále dle teorie náležet vlastníku věci (např. jestliže si někdo vypůjčí kolo a připojí k němu svou hustilku, nestává se tato hustilka příslušenstvím kola) a samozřejmě musí být vlastníkem určeno k užívání s věcí hlavní. Povahu příslušenství neztrácí věc vedlejší ani v případě, je-li od věci hlavní odloučeno, nebo pokud je bez něj věc hlavní po určitou dobu užívána. Na povahu příslušenství nemá vliv, zda-li je příslušenství samostatně stojící nebo technicky spojené s věcí hlavní. Je také nepodstatná povaha věcí, jak hlavní, tak vedlejší. Může jít o věci movité

⁶⁶ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 247.

⁶⁷ ELIAS, K. *Součást věci a příslušenství věci*. Ad Notam, 2007, č. 4, s. 103.

⁶⁸ O této zásadě a jejím vývoji v českém právu je pojednáno v bodě 1.3.3. „Neuplatnění“ této zásady trvá i v současném OZ.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2002, sp. zn. 22 Cdo 2534/2000.

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 10. 1999 sp. zn. 2 Cdon 1414/97, Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1118/2005.

⁷¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

i nemovitě, jednoduché i složené atd. Je nutné si však uvědomit, že příslušenství sleduje právní osud věci hlavní, nikoliv však naopak.⁷²

Závěrem poznámka o rozlišení příslušenství a součásti věci. „Součást věci – na rozdíl od příslušenství – není samostatnou věcí v právním smyslu. Věc hlavní a její příslušenství jsou dvě různé věci, zatímco věc a její součást tvoří věc jedinou.“⁷³

3.1.2 Vlastnictví věci

Tématem této práce je problematika odvěcnění (*dereifikace*) zvířete v českém právu. Zvíře jako právní pojem úzce souvisí s pojmem věci v právním smyslu, protože zvíře je dle současného českého práva věcí (o této problematice níže viz podkapitola 2.2 a násl.). Proto byla v předešlé kapitole řešena otázka věci jako právního pojmu, třídění věci a pojmů souvisejících. Účelem předešlé podkapitoly bylo podat základní informace, na které pak bude možno navázat u úpravy týkající se zvířete. Jelikož je tato práce věnována právnímu postavení zvířete, je na místě, aby zde byl věnován prostor i vlastnictví věci. Důvod, aby zde bylo upraveno vlastnictví věci, je fakt, že se zvířetem jako věcí nejúžejší souvisí problematika jeho vlastnictví.⁷⁴

Je nutné si vymežit pojmy vlastnictví a vlastnické právo dříve, než bude podán základní výklad o vlastnictví věci. Teorie není zcela jednotná, Švestka⁷⁵ uvádí, že oba výrazy jsou používány jako synonyma a je možno tyto výrazy používat ve stejném smyslu. Naproti tomu Fiala⁷⁶ říká, že je nutno tyto pojmy od sebe odlišovat. Vlastnictvím se rozumí právem regulovaný vlastnický vztah. Vlastnické právo je potom chápáno v objektivním a subjektivním smyslu. V objektivním jako souhrn právních norem regulujících vlastnický vztah. V subjektivním jako vztah mezi osobami týkající se věci. Pro účely této práce, která není zaměřena primárně na vlastnické právo, bude použito těchto výrazů jako synonym.

Vlastnické právo náleží mezi práva věcná, práva týkající se věci, a to věci vlastní (*iura in re propria*). Charakteristickými znaky věcných práv jsou absolutní povaha tohoto práva, tzn. jeho působení vůči všem ostatním (*erga omnes*) a fakt, že jejich předmětem je zpravidla věc v právním smyslu.⁷⁷

⁷² ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 244-245.

⁷³ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 246.

⁷⁴ Je možné předpokládat, že ve chvíli, kdy si tuto práci bude chtít přečíst někdo, kdo nebude z řad odborné veřejnosti, bude se pravděpodobně jednat o vlastníka zvířete, který se bude chtít dozvědět, jakým způsobem je a bude upraveno právní postavení jeho zvířete.

⁷⁵ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 279.

⁷⁶ FIALA, Josef a kol. *Občanské právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2002, s. 105.

⁷⁷ FIALA, Josef a kol. *Občanské právo*. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2002, s. 104.

„Pojmové vymezení vlastnictví je velmi obtížné a nejednotné. Pojem vlastnictví patří k těm, které jsou sice intuitivně jasné, vědecky však těžko definovatelné.“⁷⁸ Vlastnické právo bývá obvykle definováno jako právo ovládat věc, tedy držet, užívat, požívat a nakládat s ní. A to svou vlastní mocí, která je nezávislá na současné existenci moci někoho jiného k téže věci. Avšak tato definice má své trhliny. Může totiž dojít k situaci, kdy vlastník žádné z těchto práv nemá. Poměrně exaktní definici vlastnictví nám dává komentář k ABGB od Sedláčka a Roučka, ale i ta je problematická. Jako jediné východisko se jeví rezignovat na možnost vytvoření úplné a vyčerpávající definice vlastnictví.⁷⁹

Obsah vlastnického práva je dán souborem jednotlivých práv a oprávnění. §123 OZ stanoví, že „Vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním.“⁸⁰ Toto ustanovení nám říká, že vlastník věci hmotné (*res corporalis*) může (má právo) takovou věc držet (*ius possidendi*), užívat (*ius utendi*), požívat (*ius fruendi*), což znamená brát z ní plody nebo jiné požitky, nakládat (*ius dispondendi*) s touto věcí, především takovou věc úplně nebo bezúplatně zcizit, a tím ji převést na jinou osobu. Tento výčet není vyčerpávajícím výčtem práv vlastníka, vlastník má totiž dále i jiná práva, jako je právo věc neužívat (*ius non utendi*), pakliže mu v tom nebrání zákon a právo věc změnit a zničit (*ius abutendi*).⁸¹

Prvním zákonným znakem týkajícím se oprávnění vlastníka je jeho právo věc držet (*ius possidendi*). Uvedení tohoto oprávnění na prvním místě není nahodilé, právo věc držet totiž úzce souvisí a je nutným předpokladem pro výkon některých dalších práv vlastníka, především samotné právo užívání věci. V rámci práva věc držet mohou nastat dvě základní situace. První z nich je situace, kdy je vlastník věci a držitel jedna osoba. Tato situace je vcelku právně jednoduchá. Držení věci je zde pouze jedno z oprávnění, které vlastník má v rámci svého vlastnického práva. Druhá situace je právně složitější, neboť jde o situaci, při které jsou vlastník a držitel rozdílné osoby. Držba (v našem případě držba věci)⁸² je totiž

⁷⁸ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 279.

⁷⁹ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*..., s. 680.

⁸⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 297.

⁸² Zde není od věci uvést několik poznámek týkajících se držby (a to držby nevlastníkem) a změny nazírání na ni podle úpravy v novém občanském zákoníku. ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 301: Držbou se rozumí stav, kdy někdo drží věc nebo právo v dobré víře, že mu věc náleží (držba oprávněná). Anebo drží věc nebo právo při vědomí, že není vlastníkem (držba neoprávněná). I když jde v případě držby oprávněné o stav nesouladný s právem, tak se mu v rámci pokojného stavu poskytuje právní ochrana (tzv. posesorní ochrana). V současné době tedy existuje v podstatě dvojitý režim držby (ať už oprávněné či neoprávněné), a to držba věci a držba práva. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 432: V případě právní úpravy dle nového občanského zákoníku dojde ke změně. Již delší dobu se v teorii objevují požadavky na změnu, neboť se uvádí, že držba práva a držba věci by se neměla oddělovat, protože i v případě držby věci jde o držbu práva vlastnického. A tak se v novém občanském zákoníku hovoří již pouze o držbě.

jedním z právních institutů a může existovat samostatně, nezávisle na vlastnictví věci. Proto OZ upravuje ve svých ustanoveních držbu jinou osobou než vlastníkem a její právní režim.⁸³

Druhým zákonným znakem je oprávnění věc užívat (*ius utendi*). Užívání věci spočívá v tom, že vlastník využívá věc dle vlastního uvážení za účelem, který si sám zvolí. Je lhostejno, zda je o účel soukromý či podnikatelský. Vlastník věci také může toto své oprávnění přenechat jiné osobě (na dobu určitou i neurčitou, úplatně i bezplatně). Oprávnění věc užívat spočívá mimo klasické chápání slova užívat, tedy využít k něčemu věc, i v možnosti věc nevyužít, dokonce ji i nechat zkazit, pakliže existuje tato možnost.⁸⁴ Možnost věc nevyužít je samozřejmě omezena zákonem. Vlastník může věc nevyužít (nechat zkazit) pouze v tom případě, jestliže mu v tom nebrání zákon.⁸⁵

Třetím zákonným znakem je oprávnění věc požívat, tedy brát z něj plody a jiné užitky (*ius fruendi*). Braní plodů a jiných užitků jej odlišuje od práva věc užívat, neboť požíváním věci se rozumí přivlastňování si jejích oddělených plodů a tím rozšiřovat svůj majetek. Požívací právo je samozřejmě možné pouze u věcí plodonosných. Plody a jiné užitky mají dle zákonné dikce i přes odlišnou formulaci stejný právní režim. Za plody se považují jednak plody skutečné – *fructus naturales* (např. vlastník zvířete je oprávněn si přivlastnit plody tohoto zvířete) a jednak plody civilní – *fructus civiles* (typicky braní úroků z různých vkladů). Plod je součástí věci, dokud od ní není oddělen, poté se stává věcí v právním smyslu. Plod je ve vlastnictví osoby, která je vlastníkem věci, od níž plod pochází.

Konečně čtvrtým zákonným znakem je oprávnění s věcí nakládat, disponovat s ní (*ius disponendi*). Toto právo má základ v samotné Listině⁸⁶, která stanoví v čl. 2 odst. 3, že každý má dovoleno činit vše, co není zákonem zakázáno. Také je to plně v souladu z jednou ze základních zásad soukromého práva, a to zásadou autonomie vůle. Vlastník má možnost dle svého uvážení nakládat s věcí. Tak např. může o věci pořídit závěť pro případ smrti, může věc přenechat k užívání jiné osobě na základě smlouvy o nájmu nebo smlouvy o výpůjčce, může věc zastavit nebo zatížit, konečně může i věc opustit, čímž věc přechází do vlastnictví obce.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 298.

⁸⁵ Např. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů stanoví ve svém § 229 skutkovou podstatu zneužívání vlastnictví: „Kdo poškodí důležitý zájem kulturní, vědecký, na ochraně přírody, krajiny nebo životního prostředí, chráněný jiným právním předpisem, tím, že zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnou nebo zašantročí vlastní věc větší hodnoty, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ Jinými předpisy se potom rozumí např. Zákon č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů nebo zákon č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dlužno dodat, že vše výše uvedené má svůj základ v usnesení č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde se stanoví v článku 11 odst. 3 mimo jiné, že vlastnictví zavazuje.

⁸⁶ Usnesení č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Jak bylo řečeno výše, vlastnictví není neomezené. Každé vlastnictví může být určitým způsobem omezeno. A to ze zákona, na základě úředního výroku, právního úkonu vlastníka a omezení povinností něco konat.

Omezení ze zákona může být dáno povinností nerušit, zákazem porušování lidského zdraví, přírody a životního prostředí, zákazem imisí, tzv. zákonným věcným břemenem, použitím věci bez souhlasu vlastníka a omezením vlastnictví *ad hoc*.

Omezení na základě zákonného věcného břemena se týká problematiky pozemků a staveb. Použití věci bez souhlasu vlastníka se váže k situaci, kdy existuje stav nouze nebo naléhavý veřejný zájem, nelze dosáhnout účelu jinak, na dobu k dosažení účelu nezbytnou, v míře k dosažení účelu nezbytné a za náhradu. A pod omezení vlastnictví *ad hoc* můžeme zařadit zákonné zástavní právo a věcné břemeno vzniklé ze zákona.⁸⁷ U těchto omezení je na první pohled patrné, že jejich využití se nebude a ani z jejich povahy nemůže týkat zvířat. U zástavního práva je však možno zmínit několik zajímavých poznámek, které úzce souvisí s úpravou zvířete v rámci nového občanského zákoníku, jež vstoupí v účinnosti 1. 1. 2014. Obecně je zástavní právo řazeno mezi věcná práva k věcem cizím. Slouží k zajištění pohledávky věřitele za dlužníkem tím, že v případě nesplnění povinnosti dlužníka plnit řádně a včas se věřitel může domáhat uspokojení své pohledávky ze zástavy dané dlužníkem. Plní tedy funkci zajišťovací a uhrazovací.⁸⁸ Zatímco v dnešní době může být zástavou mimo jiné i hmotná věc⁸⁹, tedy i zvíře, tak v případě vzniku zástavního práva po 1. 1. 2014 to již bez dalšího možné nebude. Nově by bylo v rozporu s povahou psa jako živého tvora lpícího citově na člověku jej poskytnout jako zástavu a tím ho vystavit stresu.⁹⁰ Více se zástavním právem tato práce nezabývá, neboť to není předmětem zkoumání.

Povinnost nerušit výkonem svého vlastnického práva vlastnictví jiného je obecnou povinností vlastníka vyplývající ze zásady *neminem laedere* (nikoho nerušit, nikomu neškodit). Toto omezení ve formě povinnosti nerušit je spíše základem a východiskem pro ostatní omezení.

Zákaz porušování lidského zdraví, přírody a životního prostředí vychází z Listiny, z čl. 11 odst. 3, v kterém je stanoveno, že vlastnické právo nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru dovolenou zákonem.⁹¹ Zde je již možné si představit určité působení zvířat (např. povolení k chovu určitých skupin zvířat, ochrana ohrožených druhů

⁸⁷ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 293-294.

⁸⁸ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 388.

⁸⁹ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 392.

⁹⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 226.

⁹¹ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 289.

atd.). Tuto problematiku poté upravují především veřejnoprávní předpisy, kterým je věnován prostor v podkapitole 3.2.3.

Zákaz imisí. Imisí se obecně rozumí jakýkoliv prvek, který má původ na nemovitosti jiného vlastníka důsledky na nemovitosti jiného vlastníka. Jde o jeden z nejstarších typů omezení vlastnického práva a uplatňuje se v rámci sousedských práv (právních norem regulujících vztahy mezi vlastníky sousedních nemovitostí při výkonu jejich vlastnického práva). Imise se standardně dělí na přímé (zde dochází k záměrnému a chtěnému vhánění rušivých prvků na sousední pozemek) a nepřímé (zde nejde o chtěné vhánění rušivých prvků, i když k nim dochází). Rozdíl mezi přímou a nepřímou imisí je v tom, že přímé jsou zakázány bez dalšího, zatím co nepřímé pouze v případě, pokud přesahují míru přiměřenou místním poměrům. Dále se imise dělí na materiální (mají hmotný charakter – prach, popílek atd.) a imateriální (mají nehmotný charakter – působí na psychiku vlastníka sousedního pozemku, např. estetické cítění). A konečně se imise dělí na pozitivní (zasahují pozitivně do výkonu vlastnického práva – vnikání prachu, hluku atd. a negativní (brání řádnému výkonu vlastnického práva – přístup vzduchu a světla na pozemek). Imise upravuje OZ v § 127, kde je obecně stanoveno, že vlastník věci (zpravidla nemovitosti, avšak dle dikce zákona může jít o věc jakoukoliv, tedy i o zvíře) se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného anebo čím by závažně ohrožoval výkon jeho práv. Ohrožení imisemi musí být potom podstatné, posuzováno objektivně a konkrétně.⁹² Dle podaného výkladu se imise mohou týkat i zvířat, typickým příkladem bude zápach resp. hluk vydávaný zvířaty.

Omezení vlastnického práva úředním výrokem (soudcovské zástavní právo, věcné břemeno, vyvlastnění a jiné), a omezení povinností něco konat (oplotit pozemek) se bude týkat zvířat jen velmi ojediněle, pokud vůbec. A proto se jimi tato práce také nezabývá.

A nakonec může dojít k omezení vlastnického práva právním úkonem vlastníka. Na základě zásady autonomie vůle může vlastník se svým vlastnictvím nakládat dle svého uvážení (pokud to není zákonem zakázáno). Vlastník se tedy může rozhodnout, že sám ze své vůle omezí své vlastnické právo. Typicky půjde o situaci, kdy vlastník uzavře s jinou osobou smlouvu o nájmu věci, popř. smlouvu o výpůjčce (i zde však bude vlastník zvířete omezen, např. citovou vazbou zvířete na svého majitele).⁹³

Pokud zde má být pojednáno obecně o vlastnictví, tak nelze pominout mimo definice, vymezení obsahu a omezení vlastnického práva také problematiku nabývání, ochrany

⁹² ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 290-291.

⁹³ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 296.

a pozbývání vlastnictví. Při následném podávání výkladu k těmto institutům bude opět věnována pozornost především těm, které se mohou reálně týkat zvířat.

Nabytím vlastnického práva se rozumí situace, kdy se vlastníkem stane někdo, kdo jím do té chvíle nebyl, protože byl vlastníkem někdo jiný nebo jím nebyl nikdo (platné právo však nezná pojem věc ničí – *res nullius*, proto situace, kdy vlastníkem nebyl nikdo, přichází v úvahu jenom ve chvíli, kdy jde o věc nově vzniklou). Nabytí vlastnického práva nastává buď mezi živými (*inter vivos*) nebo pro případ smrti (*mortis causa*). Rozlišujeme nabytí vlastnictví původní (vlastnictví k věci, která doposud nebyla předmětem vlastnického práva, popř. byla ve vlastnictví jiné osoby, ale přešla na jinou jinak než na základě vůle původního vlastníka) a derivativní (vlastnictví věci se odvozuje od vlastnického práva předchůdce).⁹⁴ Mezi jednotlivé způsoby nabytí vlastnického práva patří nabytí smlouvou, vydržení, vytvoření (zhotovení), zpracování, přírůstek, nabytí vlastnictví k věci ztracené, opuštěné a skryté, nabytí ze zákona a konečně nabytí rozhodnutím soudu.

Nabytí smlouvou. Jde o odvozený způsob nabytí vlastnictví, kdy se vlastnictví odvozuje od právního předchůdce, předchozího vlastníka věci. U nabývání smlouvou hovoříme o dvoufázovosti převodu věci (hovoříme zde o věci movité, pro účely této práce nebude věnován prostor převodu nemovitostí). K tomu, aby přešlo vlastnictví z jedné osoby na druhou, je nutné, aby zde byl právní důvod (*iustus titulus*) a právní způsob (*modus acquirendi dominii*) převodu vlastnictví. Pokud není stanoveno zákonem nebo stranami něco jiného, je smlouva právním titulem. Právním důvodem je potom převzetí věci, které se provádí tradicí (odevzdáním věci).⁹⁵

Vydržení. „Vydržením se nabývá vlastnického práva dlouhodobou nepřetržitou oprávněnou držbou věci někým, ať fyzickou nebo právnickou osobou, kdo vlastníkem věci není.“⁹⁶ Při vydržení musí být samozřejmě splněny určité požadavky. Držba věci musí být oprávněná po celou vydržecí dobu. Vydržecí doba musí být nepřetržitá a trvá 3 roky u věci movitých a 10 let u věci nemovitých. Vlastnické právo se nabývá po uplynutí vydržecí doby bez dalšího.

Přírůstek. Přírůstkem se rozumí jednak přírůstky věci (*fructus naturales*), jimiž jsou plody pozemku a mláďata zvířat. A jednak výnosy peněz, cenných papírů atd. (*fructus*

⁹⁴ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 308.

⁹⁵ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 310.

⁹⁶ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 314.

civiles). Pokud jde přírůstky věci plodonosné, tak jak oddělené (které se staly samostatnou věcí v právním smyslu), tak neoddělené náleží vlastníku věci plodonosné.⁹⁷

Nabytí vlastnictví k věci ztracené, opuštěné a skryté. Nejdříve je nutno odlišit od sebe ztrátu, opuštění a skrytí věci. Při ztrátě věci zůstává vlastníkovu vlastnické právo k této věci, neboť pouze pozbyl možnost vykonávat faktickou moc nad věcí. Nejde o projev vůle, právní úkon, nýbrž o právní událost. Naproti tomu opuštěním věci dává její vlastník najevo svou vůli nebýt již déle vlastníkem. Skrytou věcí se rozumí věc, z jejíhož uložení je patrné, že vlastník měl vůli tuto věc skryt před nějakým nebezpečím. U ztracené věci má nálezce povinnost odevzdat ji vlastníku této věci, popř. není – li vlastník znám (ani není známo, kdo věc ztratil), je povinen nálezce odevzdat ji obci. Nálezce má nárok na nálezné, které činí 10 % z ceny nálezce a náhradu nutných výdajů. Poté má nálezce 6 měsíců nato, aby se o věc přihlásil, po marném uplynutí této lhůty se vlastníkem stává obec. V případě opuštění věci je situace obdobná, až na tu změnu, že okamžikem opuštění přechází vlastnické právo na obec. U věci skryté se opět okamžikem nalezení stává vlastníkem obec.⁹⁸

Ochrana vlastnického práva jako jednoho ze základních lidských práv je poskytována celým právním řádem České Republiky. Je zaručena na ústavní úrovni. Dále je zaručena ochrana veřejnoprávní skrze trestní a správní právo. Ochrana vlastnictví je poskytována i v rámci občanského práva skrze svépomoc, ochranu poskytovanou orgánem veřejné správy a soudní ochranu.⁹⁹ Dle § 6 OZ je svépomoc situace, ve které může vlastník věci, jehož vlastnictví je neoprávněně a bezprostředně ohroženo, přiměřeným způsobem takový zásah odvrátit.¹⁰⁰ V § 5 OZ je potom upravena ochrana orgánem veřejné správy. Vlastník se může domáhat u příslušného orgánu státní správy (obec, kde k zásahu došlo) ochrany, jestliže došlo k zásahu do pokojného stavu. Takový orgán potom může zakázat zásah nebo uložit povinnost uvést věc v předešlý stav. Tato ochrana je ochrana předběžná. Je možno se domáhat svých práv i poté u soudu.¹⁰¹ Soudní ochrana se poté týká možnosti podat žalobu a domáhat se svých práv před civilními soudy.

Zánik vlastnictví. Zánik vlastnictví může být rozdělen dle různých hledisek. Podle osudu věci na absolutní, kdy vlastnické právo zaniká, aniž by jej někdo nabyt (např. zničení věci) a relativní, kdy zaniká právo původnímu vlastníku, ale nabývá jej jeho nástupce (např. převod na základě kupní smlouvy). Dalším dělením může být to, zda k zániku dochází

⁹⁷ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 317.

⁹⁸ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 320.

⁹⁹ ŠVESTKA: *Občanské právo*..., s. 322.

¹⁰⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

na základě vůle vlastníka (v důsledku právního úkonu) nebo bez jeho vůle (v důsledku události).

K zániku na základě vůle vlastníka dochází na základě smlouvy (typickým projev zániku vlastnictví, např. kupní smlouva), zničení věci (kdy vlastník svým vlastním chováním učiní věc neupotřebitelnou, např. rozbití kladivem), opuštění věci a spotřebováním (vyčerpání užitné hodnoty věci, např. vypitím, požitím). Nezávisle na vůli vlastníka potom ztrátou věci, jejím zničením (věc se stane neupotřebitelnou bez vůle vlastníka, např. na základě požáru), smrtí vlastníka, vydržením a rozhodnutím státního orgánu.

3.2 Právní úprava zvířete

3.2.1 Definice pojmu zvíře

Pojem zvíře patří do skupiny pojmů, které jsou ve společnosti hojně využívány, a každý chápe jejich význam. O to složitější je potom definovat vyčerpávajícím způsobem takový pojem z právního hlediska. Soukromé právo legální definici zvířete nemá. Je proto nutné se pokusit vymezit zvíře pomocí předpisů veřejného práva. Zde je potom významným (ne – li základním, o tom viz podkapitola 3.2.3) pramenem zabývajícím se zvířaty zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZOZT)¹⁰². Tento zákon říká, že „zvířetem je každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.“¹⁰³ Toto vymezení není bezproblémové, neboť zahrnuje pouze obratlovce. Právní režim, především ochrana, bezobratlých byla v ZOZT zakotvena v roce 2004, aby byla poté v roce 2006 vyňata. Hovořilo se zde o tom, že ustanovení ZOZT se užijí přiměřeně i na bezobratlé. Tato úprava souvisela s vědeckým vývojem, kdy se postupně začala přijímat teze, že zvířata jako sépie či chobotnice (patří mezi bezobratlé) mohou pociťovat bolest, a proto je nutná jejich ochrana. V odborných kruzích se však rozvinula debata, co přesně se rozumí slovem přiměřeně.¹⁰⁴ Tato debata zůstala nedořešená a zmiňované ustanovení bylo ze zákona vyloučeno.

Pro účely této práce je samozřejmě primární definice zvířete z hlediska práva. Pro dokreslení situace a uvědomění si složitosti pojmu není však od věci uvést hledisko biologické. Z hlediska biologie hraje roli starověké Aristotelovo dělení na obratlé a bezobratlé. Někteří teoretikové takové dělení považují za relikt, díky kterému dochází k deformaci teoretického chápání systému živočišné říše. Tato část teorie upozorňuje na fakt,

¹⁰² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ § 3 písm. a, zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ RYDVAL, Tomáš. Ochrana zvířat proti týrání jako součást právní ochrany zvířat v České republice. *Aplikované právo*, 2006, č. 2, s. 34.

že žádní bezobratlí neexistují, že mimo obratlovce existují pouze desítky skupin ostatních živočichů.¹⁰⁵ Bezobratlé zvíře je definováno dvěma základními znaky, u kterých dochází k různorodému dělení a členění vzhledem k velikosti kategorie, a to mnohobuněčností a strukturou živočišných buněk a dále ontogenezí, čili způsobem vzniku buněk, který je opět velmi rozmanitý.¹⁰⁶ Za obratlovce se potom považuje zvíře, které má hlavu, trup, ocas a skeletální tkáň (velmi zjednodušeně řečeno).¹⁰⁷

Na základě těchto definic je na první pohled zřejmé, že definovat a kategorizovat zvíře, poskytnout mu určitý právní režim, ochranu, je více než obtížné a je nanejvýš pravděpodobné, že při těchto pokusech bude docházet k názorovým střetům a nejasnostem. Je nutné si uvědomit, že definovat zvíře a jeho soukromoprávní režim takovým způsobem, aby tato definice obstála na poli právním, bude úkolem náročným, ne – li nemožným. Ve světle nové právní úpravy soukromého práva se však nabídla jedinečná možnost určitým způsobem zaujmout stanovisko a vypořádat se s tímto problémem. O tom viz kapitola 4.

Závěrem je vhodné upozornit na jazykovou rozdílnost pojmů, které jsou v běžné řeči používány jako synonyma. Jsou jimi zvěř, zvíře a živočich. Zvěř je používána zákonem o myslivosti¹⁰⁸ jako vymezení zvířat, na které se tento zákon vztahuje. „Pojem živočich je kategorií užívanou v normách práva životního prostředí zaměřených převážně na ochranu druhů fauny, včetně druhů ohrožených (např. v zákoně o ochraně přírody a krajiny). Ačkoli sám pojem živočich (bez dalšího) není zákonem definován, z vymezení jiných pojmů (volně žijící živočich, živočich odchovaný v lidské péči) je možno dovodit, že jde o jedince jakéhokoli živočišného druhu, tedy zástupce živočišné říše (s výjimkou člověka). Jde tedy o pojem velmi široký. Naopak zvíře je pojem užší, běžně užívaný pro vyšší formy živočišstva, většinou obratlovce, opět vyjma člověka. S druhým uvedeným pojmem se setkáme obecně spíše v předpisech, které můžeme označit za předpisy k ochraně zvířat (a to nikoli jako druhů, ale jako jedinců) v rámci různých lidských činností (zejména zemědělské činnosti, ale i dalších činností, v nichž člověk přichází do kontaktu se zvířaty – např. zájmový chov zvířat, pokusy na zvířatech, přeprava zvířat apod.). Z uvedeného srovnání obou pojmů tedy také vyplývá, že kategorie živočichů zahrnuje vyšší počet živočišných druhů než kategorie zvířat.“¹⁰⁹

¹⁰⁵ ZRZAVÝ, Jan. *Fylogeneze živočišné říše*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství SCIENTIA, 2006. s. 213.

¹⁰⁶ ZRZAVÝ: *Fylogeneze*..., s. 29.

¹⁰⁷ ZRZAVÝ: *Fylogeneze*..., s. 213.

¹⁰⁸ Zákon č. 449/2001 SB., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁹ MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako objekt právních vztahů. In DÁVID, Radovan, SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří (ed). *Dny práva – 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [online]. law.muni.cz, 2010 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné na

3.2.2 Právní úprava zvířete v OZ a v ZOZT

Na právo je zvenčí nahlíženo jako na jeden celek. Uvnitř ale dochází k různému členění a systematizaci. Jedním ze základních členění je na právo soukromé a právo veřejné, které vychází z římského práva a souvisí s tzv. právním dualismem. Právo soukromé je obecně řečeno takové, kde jsou si subjekty vztahu rovny v právech a povinnostech, zatímco v právu veřejném vystupuje alespoň jeden z účastníků z pozice státní moci. Hranice mezi právem soukromým a veřejným je potom velmi nejasná.^{110 111} Tato práce se primárně věnuje problematice zvířete jako věci, což ji řadí do práva soukromého. Nicméně, má – li být podán výklad o právní úpravě zvířete, nemohou být předpisy veřejného práva opomenuty. Učebnicovým příkladem na podporu tohoto tvrzení je nálezn Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009.¹¹² Z tohoto nálezu je jasné, že je naprosto běžná situace, kdy se právní předpisy soukromého a veřejného práva (upravující právní postavení zvířete) střetávají.

Zvíře je v rámci současného OZ považováno dle teorie^{113 114} za věc movitou. Tato teze vychází z definičních znaků věci, které zvíře naplňuje. Těmito znaky jsou ovladatelnost a užitečnost. Zvíře je dále dle teorie věcí, která má svůj zvláštní režim daný veřejnoprávními předpisy. OZ nerozlišuje jednotlivé kategorie zvířat. V souladu s předcházejícím výkladem je nutno dodat a tak na něj navázat, že o zvířatech platí vše, co je uvedeno v podkapitole 3.1 (kde je dané problematice věnován i odpovídající výklad) o věcech v právním smyslu, o vlastnictví atd., pokud je to reálně možné a pokud neexistuje speciální úprava v rámci nějakého veřejnoprávního předpisu. Jak již bylo řečeno, stěžejní úprava zvířat v OZ se týká především ustanovení o věcech a jejich vlastnictví. Samozřejmě je nutno podotknout, že jakékoliv ustanovení OZ, které může souviset s věcí jako předmětem občanskoprávních vztahů, může souviset i se zvířetem, pokud je to možné. Tak např. zcela jistě se zvířat může a bude týkat smlouva kupní, naproti tomu je z povahy zvířete nemožné, aby se ho týkala smlouva o dílo. V OZ se ale vyskytují i ustanovení, kde budou mít zvířata svůj zvláštní režim. Např. § 773 odst. 2 OZ stanoví, že „Převážní řády mohou stanovit pro vyzvednutí (odebrání)

<http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_%284342%29.pdf#page=1&zoom=auto,0,842>.

¹¹⁰ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck. 1995, s. 68.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 26/08, body 29-30. Zde Ústavní soud stanovil, že veřejné a soukromé právo není odděleno „čínskou zdí“. Že nelze toto rozdělení pojímat dogmaticky a je třeba vždy přihlídnout ke konkrétní situaci.

¹¹² Nález Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008. Zde se nejvyšší soud zabýval soukromoprávním institutem dereliktce věci, v tomto případě psa, a přechodem vlastnického práva z majitele psa na stát ve chvíli odevzdání psa do útulku. Zároveň se zde vypořádával se ZOZT, který stanoví, že opuštění zvířete je dle tohoto zákona týráním zvířete. Nejvyšší soud mimo jiné porovnával poměr soukromoprávního institutu dereliktce věci upraveného OZ s veřejnoprávním předpisem ZOZT.

¹¹³ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*..., s. 641.

¹¹⁴ ELIÁŠ: *Věc jako pojem*..., s. 120.

některých zásilek, zejména věcí nebezpečné povahy nebo věcí, které se rychle kazí, lhůty kratší než 6 měsíců.¹¹⁵ Tato zvláštní doba vyzvednutí zásilky se bude týkat mimo jiné i přepravování živých zvířat.¹¹⁶ Jelikož je zvíře věcí, bude potom soukromoprávní ochrana zvířete představována instituty sousedských práv a náhradou škody. Co se týče sousedských práv, těm je věnován prostor v rámci pojednání o věcech. Proto zde bude uvedeno několik poznámek týkajících se náhrady škody. Náhrada škody je institut, který má jednak funkci preventivně ochrannou a následně i reparační a satisfakční. Tento institut v nejobecnější rovině stanovuje, že každý je odpovědný za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. To znamená, že jednak se tímto snaží preventivně předcházet škodám a jednak je to prostředek k jejich náhradě. Kromě této obecné (generální) klauzule pokrývající všechny takto vzniklé škody existují v rámci účinné právní úpravy i zvláštní (speciální) ustanovení, které se týkají opakujících se situací, ke kterým dochází v běžném životě nejčastěji, a proto je jejich úprava detailnější.¹¹⁷ V rámci této úpravy však neexistuje žádné speciální ustanovení, které by se týkalo zvířat. To se změnilo v rámci nového občanského zákoníku a této úpravě je věnován prostor v kapitole 4.2.

K právní úpravě zvířete dle OZ je vhodné dodat, že jde o socialistický zákoník, který pouze prošel novelizacemi, které byly nutné k jeho uvedení v život v novém společenském porevolučním prostředí. To znamená, že v době, kdy byl přijímán (1964), ani země, které mají nepřetržitou a dlouhou soukromoprávní tradici (Rakousko, Německo), neměly ve svých kodexech ustanovení o zvířatech. V dobách přijetí zákoníku se teprve zvolna začínala společnost (celosvětově) zajímat o ochranu zvířat, jejich právního postavení a vůbec životního prostředí. Takže nejenom, že zde nebyla vůle upravit právní postavení zvířete, ale vůbec zde nebyly ani myšlenky na takovou úpravu. Co se týče porevolučních novelizací, tak jejich primárním úkolem bylo změnit soukromé právo natolik, aby tento zákoník byl vůbec životaschopný v novém demokratickém prostředí. Proto byly na pořadu nejdříve základní právní instituty. Jistě, již v těch dobách, resp. po dokončení nejdůležitějších novelizací mohlo být otevřeno téma zvíře, mohlo dojít k novele, která by se s tímto problémem vypořádala. Avšak již v 90. letech se začalo hovořit o nutnosti napsání nového kodexu soukromého práva. Proto nebyl důvod tyto záležitosti upravovat předčasně a ponechat je až úpravě v novém kodexu. Nadto, stávající úprava zvířat je poměrně bez problémů životaschopná, a proto zde nebyla nutnost změn.

¹¹⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁶ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*..., s. 2283.

¹¹⁷ ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné*. 2. díl. 5. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 374.

Zvláštní samostatný prostor dostává ZOZT, neboť se jedná o základní veřejnoprávní pramen úpravy zvířete. Tento pramen je důležitý z několika důvodů. Jednak nám podává již zmíněnou obecnou definici zvířete. Dále také ve své preambuli deklaruje, že zvířata jsou jako živí tvorové schopna vnímat bolest a utrpení. S tím souvisí ustanovení o zákazu týrání a propagaci týrání a vypočtení chování, která se za týrání a propagaci týrání považují. Kromě těchto jeho základních funkcí je také důležité, že ZOZT podává definice různých skupin zvířat, s kterými potom pracují další veřejnoprávní předpisy (např. zákon o veterinární péči, trestní zákoník). Mimo to také upravuje řadu dalších povinností, které mají osoby, jež se zvířaty nakládají. Stanovuje pro případy porušení těchto povinností skutkové podstaty přestupků fyzických osob a správních deliktů. Podle tohoto zákona se kromě obecné definice rozumí volně žijícím zvířetem to, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně. Zvířetem v lidské péči takové, které je závislé na lidské péči. Hospodářským zvířetem zvíře chované pro produkci různorodých produktů, popř. za jiným hospodářským účelem. Zvíře v zájmovém chovu je pak zvíře takové, u kterého není primárním účelem hospodářský efekt, ale slouží k zájmové činnosti nebo jako společník člověka. Handicapovaným zvířetem zvíře zraněné, neschopné přežít ve volné přírodě. Toulavé zvíře je zvíře chované v lidské péči, které však není trvale pod kontrolou nebo dohledem. Opuštěným zvířetem zvíře původně chované v lidské péči, které přestalo být pod kontrolou nebo dohledem. A konečně za pokusné zvíře ZOZT považuje živý obratlovec, mimo člověka, včetně larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich vývoje, které má být použito k pokusům.¹¹⁸

3.2.3 Právní úprava zvířete ve vybraných veřejnoprávních předpisech

Mimo ZOZT existuje celá řada veřejnoprávních předpisů, které různými způsoby upravují právní postavení zvířete. Cílem této práce není obsáhnout veřejnoprávní úpravu zvířete, a proto zde bude věnován prostor pouze několika z nich.

Významným kodexem, který se mimo jiných oblastí života zabývá i zvířaty, je trestní zákoník (dále jen TZ).¹¹⁹ Ten ve své hlavě VIII. obsahuje trestné činy proti životnímu prostředí. Do této hlavy TZ řadí neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299, §300) a odnímání nebo ničení živočichů a rostlin (§ 301). Chráněným zájmem u těchto trestných činů je ochrana ohrožených druhů volně žijících živočichů. Tyto trestné činy postihují nelegální nakládání s ohroženými druhy, kdy pachatel trestného činu usmrtí, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí,

¹¹⁸ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha.¹²⁰ Dále sem patří trestný čin týrání zvířat (§ 302). Zde směřuje ochrana zvířat proti týrání, poškozování jejich zdraví nebo proti jejich bezdůvodnému usmrcování. Tento zájem na ochranu zvířat proti týrání je komentován jako soulad s principy vyjádřenými v ZOZT. Předmětem útoku je potom také zvíře definované podle ZOZT. Tento trestný čin je naplněn ve chvíli, kdy pachatel zvláště surovým nebo trýznivým způsobem (popř. i veřejně) působí bolest nebo utrpení. Týráním je také nucení zvířete k výkonům, jichž není fyzicky schopno.¹²¹ Dalším trestným činem upraveným TZ je zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303). Tento trestný čin je nový, byl vložen až do kodexu z roku 2009, v předešlém z roku 1961 nebyl. Došlo k reakci na případy z praxe, kdy pečující osoba např. odjela na dovolenou bez zabezpečení potřeb zvířete, opustila bydliště atd. Pytláctví (§ 304) je trestným činem, kde se chrání především myslivost a rybolov před neoprávněným lovem zvěře.¹²² Posledními dvěma trestnými činy jsou neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat (§ 305) a šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306). U těchto trestných činů se chrání lidské a zvířecí zdraví, životní prostředí. U druhého z nich potom ještě i možnost zavlečení takové nemoci.¹²³ Z úpravy v TZ je patrné, že existuje celospolečenská shoda na ochraně zvířat. A to na ochraně nejvyšší, jelikož TZ je zákonem, který upravuje prostředky právní ochrany *ultima ratio*, tedy prostředky, které jsou použity v krajních případech, kdy nepostačuje ochrana podle jiného právního předpisu. Je to potvrzením toho, že v dnešní společnosti je zvíře chápáno jako organismus, který je schopen vnímat a cítit. Což jen potvrzuje tezi soukromoprávní, že zvíře sice je věcí, ale se svým zvláštním režimem.

Zvířaty, resp. živočichy se dále zabývá zákon o ochraně přírody a krajiny (dále jen OPK).¹²⁴ Tento zákon patří do skupiny zákonů týkajících se životního prostředí. Jedná se o skupinu zákonů, které upravují právní režim životního prostředí, do kterého fauna jako taková beze sporu patří. OPK v úvodních ustanoveních vymezuje pojmy volně žijící živočich a živočich odchovaný v lidské péči. Volně žijící živočich je jedinec živočišného druhu, jehož populace se v přírodě vyskytuje samovolně. Živočichem se potom rozumí všechna vývojová stadia daného jedince (rozdíl od ZOZT). Živočich odchovaný v lidské péči je jedinec

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 719.

¹²¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo...*, s. 721.

¹²² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo...*, s. 722.

¹²³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo...*, s. 724.

¹²⁴ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

narozený a odchovaný v kontrolovaném prostředí.¹²⁵ OPK se pak zabývá ochranou živočichů, kdy proklamuje v § 5, že všechny druhy živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem a odchytem. Dále stanovuje v § 48 zvláště chráněné druhy živočichů, kterými se rozumí druhy ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené, jejichž konkretizace je stanovena vyhláškou. Dále v různých §§ stanovuje práva a povinnosti při zacházení s živočichy. A konečně stanovuje přestupky a správní delikty za porušování povinností.¹²⁶

Jako poslední dva příklady veřejnoprávních předpisů, které určitým způsobem upravují právní režim zvířat, jsou zákon o zoologických zahradách (dále jen ZoZ)¹²⁷ a zákon o myslivosti (dále jen ZM).¹²⁸ ZoZ upravuje „[...] podmínky pro vydání licence k provozování zoologických zahrad (dále jen „licence“), postup při vydávání licence, kontrolu nad dodržováním povinností plynoucích z tohoto zákona, základní podmínky pro poskytování dotací ze státního rozpočtu a jiných veřejných zdrojů provozovatelům zoologických zahrad a sankce za porušení povinností stanovených tímto zákonem.“¹²⁹ Tento zákon se výslovně zvířat nedotýká, ale poskytuje právní režim zoologických zahrad, jejichž účelem je poskytování náležité péče rozličným druhům zvířat a jejich prezentace veřejnosti. ZM potom konečně upravuje „chov a zachování druhů zvěře volně žijících na území České republiky, výjimečné držení zvěře v zajetí, dovoz a vývoz živé zvěře, dovoz a vypouštění živočichů, kteří zatím nežijí na území České republiky, tvorbu a využití honiteb, postavení a právní poměry honebního společenstva, ochranu myslivosti, užívání honebních pozemků a zlepšování životních podmínek zvěře, regulaci stavů zvěře, provádění lovu zvěře, včetně lovu zvěře na nehonebních pozemcích, provádění lovu živočichů, kteří nejsou zvěří, náhradu škody způsobené zvěří a při provozování myslivosti, jakož i náhradu škody způsobené na zvěří a na mysliveckých zařízeních, kontrolu ulovené zvěře, výkon státní správy myslivosti, dozoru a sankce za neplnění nebo porušení povinností a státní podporu udržení historické a kulturní úrovně a tradic české myslivosti.“¹³⁰ Dle ZM se zvěří rozumí zvěří obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících savců a ptáků, které je možno dle ZM obhospodařovat lovem.

¹²⁵ § 2 OPK, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁶ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁷ Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁸ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁹ §1 ZoZ, zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁰ §1 ZM, zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

4 Právní úprava zvířete de lege ferenda

4.1 Dereifikace zvířete v českém právu

V předcházejících kapitolách byl věnován prostor právnímu postavení zvířete z pohledu historického a současného. V rámci obou těchto pojetí došlo k rámcovému právnímu vymezení především věci a vlastnictví jako právních pojmů a následně byl podán výklad týkající se zvířat. Takové vymezení je zcela na místě, protože zvíře bylo až do současnosti z hlediska soukromého práva považováno za věc v právním smyslu. Bylo to dáno jistě nejenom rozvojem práva a právní vědy v různých obdobích lidské společnosti, ale i společenskou a politickou atmosférou. S postupným rozvojem na poli právním, vědeckotechnickém, společenském aj. postupně začínalo právní postavení zvířete, stejně jako jiná doposud právně opomíjená témata, dostávat svůj prostor v právu. Tento prostor byl však výhradně veřejnoprávní. V dnešní době moderních právních systému však pomalu dochází k jevu, který označujeme jako tzv. dereifikaci zvířat. Je to snaha některých soukromoprávních systému vypořádat se s právním postavením zvířete, resp. s faktem, že zvíře, byť je z hlediska práva věcí, není věcí z hlediska obecného chápání. Jde o snahu určitým způsobem vymezit zvíře jako předmět soukromoprávních vztahů, který ale na rozdíl od věcí je nadaný smysly a je schopen vnímat bolest a utrpení. O tom, jak se k dané problematice staví zahraniční soukromoprávní úpravy je pojednáno v kapitole 4.4.

V tomto období prochází české soukromé právo zásadní proměnou, když se připravuje na vstup zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (dále jen NOZ) v účinnost.¹³¹ Jde o celkovou rekodifikaci, ve které dojde k mnoha zásadním změnám. Jednou z těchto změn je i chápání pojmu věci. Nově je zavedeno do českého práva tzv. „širší pojetí věci“. Takové pojetí znamená, že za věci budeme považovat mimo „hmotných předmětů jako ohraničených smysly vnímatelných a ovladatelných částí zevního světa materiální povahy (*res corporales*) rovněž práva, dále činnosti – služby, jakož i nehmotné statky (*res incorporales*), neboli stručně vyjádřeno, vedle hmotných předmětů i nehmotné předměty.“¹³² Novým prvkem v českém právu je i ten fakt, že NOZ nám přináší legální definici pojmu věc, když ve svém § 489 říká, že „Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“¹³³ Zde je možno si povšimnout jasného navázání na prvorepublikovou a vůbec rakouskou právní tradici, protože se NOZ vrací k věci, tak jak jej chápal ABGB, který říkal, že „Všechno, co

¹³¹ V době psaní diplomové práce byla účinnost stanovena na datum 1.1.2014.

¹³² STUNA, Stanislav, ŠVESTKA Jiří. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, č. 10, s. 366.

¹³³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

od osoby je rozdílné a slouží k užívání lidí, sluje věc v právním smyslu.“¹³⁴ Jde tedy téměř o identickou právní úpravu.

Další, pro tuto práci stěžejní, změnou v právním chápání věci je odvěcnění zvířete. NOZ vytváří právní konstrukci v § 494, kde říká, že „Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“^{135 136} Toto ustanovení v souladu a velmi podobně jako právní úpravy v jiných evropských kodexech soukromého práva vymaňuje zvíře z pozice věci, ale zároveň říká, že se na zvíře i nadále použije ustanovení o věcech, pakliže to neodporuje jeho povaze.

NOZ nedefinuje, co se myslí živým zvířetem. To je koneckonců v pořádku. Zákoník, jakým NOZ je, zde není od toho, aby vysvětloval všechny pojmy, které se v něm vyskytují. Nadto, jak bylo uvedeno v předešlých kapitolách, není jednoduché takovou definici podat vyčerpávajícím způsobem. Někteří autoři¹³⁷ udávají, že je obecně známo co je živé zvíře, stejně jako je obecně známo, co je člověk, aniž by bylo třeba jej definovat. ZOZT definici zvířete obsahuje, ale ta je pro účely soukromého práva nedostatečná, neboť neobsahuje bezobratlé, na které se soukromoprávní režim vztahuje za předpokladu, že jsou schopni cítit bolest a stres. Při projednávání přijetí NOZ došlo k diskuzi, jakým způsobem stanovit právní režim zvířete. Na základě iniciativy poslankyně V. Parkanové poté došlo k přijetí § 494 NOZ tak, jak jej nyní známe. Došlo v něm k vyjádření, že živé zvíře je živý tvor nadaný smysly. Na rozdíl od člověka, který je nadán i rozumem. Tato definice postavení zvířete také ukazuje záměr zákonodárce dát najevo, že hodnota zvířete není dána pouze obecnou cenou a že zvláštní význam a hodnota zvířete může mít pro soukromé právo relevanci.¹³⁸

Avšak je nutné mít na zřeteli, že pořád jde o úpravu soukromoprávní, nikoliv trestně nebo správněprávní. Naprosto v souladu s těmito předpisy sleduje NOZ stejné hodnoty, ale všímá si jich především z pohledu vlastnického práva a jeho ochrany. NOZ se tedy nezaměřuje pouze na zvíře, ale i na jeho pána, na jejich vzájemný vztah a emocionální vazby. NOZ chce stanovit, že zvíře není věcí a vyjádřit podmínky, za kterých lze na zvíře použít

¹³⁴ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 5.

¹³⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁶ Na tomto místě je třeba upozornit na přesnou dikci § 494 NOZ, který hovoří o „živém“ zvířeti. Je proto mít na paměti, že mrtvé zvíře bude i nadále považováno za věc v právním smyslu.

¹³⁷ HORÁLEK, Vladimír, JANEČKOVÁ Eva. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde, 2012. s. 202.

¹³⁸ Tamtéž.

ustanovení týkající se věci. Je např. zřejmé, že není možné dát psa, lpějícího emočně na svém pánovi, jako zástavu. Bylo by to totiž v rozporu s povahou psa jako zvířete.¹³⁹

Veřejnoprávní předpisy si určitým způsobem pro své účely zvířata kategorizují a člení. Podobně tak činí i NOZ. Tradičně dochází k rozdělení na zvířata domácí a divoká. Toto rozdělení zná i veřejné právo, avšak v soukromoprávní rovině je poněkud odlišné. Z hlediska NOZ se zvířata pokládají za domácí, pokud celý jejich druh bezvýjimečně, anebo z velké části žije s člověkem. Naopak zvířata divoká jsou taková, která náleží k nedomestikovanému druhu, tj. celý nebo převážně celý druh žije ve volné přírodě. Takže např. existence krokodýlích farem nic nemění na tom, že z hlediska NOZ jde o zvířata divoká. A stejně tak zdivočelá kočka nebo holub budou stále zvířata domácí.

U divokých zvířat žijících na svobodě se uplatňuje základní právní pravidlo, že nemají vlastníka. Tradičně se označují jako zvířata bez pána. Divokým zvířetem bez pána potom může být i zvíře domácí, jestliže jako jednatel žije v přírodě.

I divoká zvířata mohou být a jsou chována člověkem. Takové zvířata potom rozdělujeme na zvířata zajatá a zkrocená. Zajatá zvířata jsou ta, kterým se brání v útěku fyzickými překážkami, tj. jsou trvale chována v klecích, ohradách apod. Jako zkrocená zvířata se potom označují ta, kterým se trvale nebrání ve volném pohybu, ale která si na svého pána natolik zvykla, že se u něj samovolně zdržují, anebo se k němu pravidelně vracejí, zachovávajíce si návyk vracet se. Takže např. orel chovaný ve voliére bude divokým zvířetem zajatým a orel chovaný pro účel lovu bude divokým zvířetem zkroceným.

Zvířata domácí i divoká (zkrocená i zajatá) mohou dále náležet do kategorie zvířat chovaných. Tato kategorie se dělí na zvířata chovaná v zájmovém chovu a zvířata chovaná pro hospodářské účely. Zvířata chovaná v zájmovém chovu jsou chována jako společník, jejich hospodářská funkce odpadá zcela nebo částečně. Naproti tomu u zvířat chovaných pro hospodářské účely se chovají výlučně k hospodářským nebo jiným podnikatelským účelům. Takovým účelem nejsou pouze plody těchto zvířat nebo ony samotné, ale např. i jejich práce.

Zvláštní kategorií představuje dobytek.¹⁴⁰ Dobytkem se rozumí sudokopytníci, kteří jsou domácími zvířaty a jsou chováni pro hospodářské účely (např. jeleni chováni v oborách se sice považují za hospodářská zvířata, ale nejsou dobytkem).¹⁴¹

¹³⁹ ELIÁŠ: *Nový občanský....*, s. 226.

¹⁴⁰ O dobytku konkrétně hovoří NOZ v §§ 1278 až 1282, kde se rozebírá právo pastvy jako druh pozemkové služebnosti.

¹⁴¹ HORÁLEK, Vladimír, JANEČKOVÁ Eva. *Encyklopedie....*, s. 204.

Závěrem je třeba dodat, že tato nová soukromoprávní úprava zvířete je zcela v souladu s veřejnoprávními předpisy, které zahrnují ochranu zvířat, nakládání s nimi, povolení k chovu atd. Dané problematiky si pak všímá především s pohledu vlastnického práva a jeho ochrany. Jde tedy o soukromoprávní úpravu se soukromoprávními důsledky.¹⁴²

4.2 Právní režim zvířat v NOZ

S přijetím NOZ dojde k dereifikaci zvířete. Toto odvěcnění s poukazem na fakt, že i nadále se užijí na právní postavení zvířat ustanovení NOZ týkající se věcí, jestliže to nebude odporovat povaze zvířete, má za následek, že zvířata budou mít svou speciální úpravu v rámci právní úpravy upravující věci. Nově bude existovat několik situací, kde se projeví určitá odlišná právní úprava, která se bude týkat explicitně zvířat.

Jak již bylo řečeno, na právní postavení zvířat se použijí ustanovení o věcech, pokud to neodporuje jejich povaze (povaze zvířat). Při aplikaci právní úpravy je tedy důležité mít na zřeteli 2 základní omezení. Za prvé je nutné, aby ustanovení neodporovalo povaze zvířete jako živého tvora, tedy ustanovení, které by mohlo zvířeti způsobovat bolest či utrpení (přičemž je nerozhodné, zda tím došlo k porušení veřejnoprávní úpravy či nikoliv). Jako příklad může sloužit pes daný do zástavy. Zatímco současná právní úprava tomuto postupu nebrání, na základě ustanovení v NOZ již toto nebude možné, neb by mohlo dojít k psychickému utrpení psa při odloučení od jeho pána. Za druhé je nutno mít na paměti ustanovení § 3029 NOZ¹⁴³, ze kterého lze vyčíst, že se právní úprava v NOZ nepoužije, pokud veřejnoprávní předpis říká něco jiného. Leda by bylo výslovně stanoveno, že se má užít NOZ.

Speciální právní úpravu ohledně zvířat můžeme v NOZ najít na několika místech. Prvním z nich jsou ustanovení týkající se derelikce a přivlastnění jako jeden ze způsobů pozbytí a nabytí vlastnického práva. Před výkladem o derelikci a přivlastnění je vhodné poznamenat, že zde dochází k další významné změně oproti současné úpravě. A to fakt, že se vrátí do českého práva zásada *res nullius* (věci ničí). A opět je zde dána úzká návaznost na ABGB.¹⁴⁴¹⁴⁵ V současné právní úpravě *res nullius* neexistují. Každá věc má svého vlastníka. NOZ hovoří o derelikci a přivlastnění zvířat ve svých §§ 1046 – 1049.¹⁴⁶ Na začátek je dobré upozornit, že z hlediska soukromoprávního je zcela lhostejno, zda derelikcí

¹⁴² ELIÁŠ, Karel. Objekt vlastnického práva a návrh občanského zákoníku (Také o abstrakci v juristickém myšlení). *Právní rozhledy*, 2011, č. 10, s. 413.

¹⁴³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁴ SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 15 – 16.

¹⁴⁵ Zajímavé je zde to, že obecně se *res nullius* označují jako věci ničí. NOZ volí pojem „věc, která nikomu nepatří“, ale zůstává zde historický odkaz u zvířat v podobě označení „zvíře bez pána“, nikoliv např. zvíře, které nikomu nepatří nebo zvíře ničí.

¹⁴⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

dochází k porušení nějakého veřejnoprávního předpisu nebo ne. NOZ na tomto místě pak opět rozlišuje na zvířata domácí a divoká. Divoké zvíře je bez pána, dokud žije na svobodě. Je zcela bez významu, zda je takové zvíře zrovna na pozemku nějaké osoby (nedochází zde k nabytí vlastnického práva) nebo se pohybuje volně v přírodě. Je stejně tak lhostejno, zda takové zvíře žije ve svém přirozeném prostředí, či se zatoulalo mimo toto území. Je také jedno, zda zvíře zde žije od svého narození, či se dostalo na svobodu únikem nebo tím, že jej dosavadní vlastník opustil s úmyslem již nebýt dále jeho vlastníkem. Všechna tato zvířata jsou zvířaty bez pána a je možno si je přivlastnit. Samozřejmě je přivlastnění možné pouze v případě, že zde neexistuje nějaké omezení nabytí vlastnického práva daného veřejnoprávním předpisem. Pokud tedy neexistuje nějaké omezení dané veřejnoprávním předpisem, je možné divoké zvíře zajmout, čímž k němu vznikne vlastnické právo. Zajmutí však není jediným způsobem, jakým lze nabýt vlastnické právo k divokému zvířeti, přirozeně je nutno mít na paměti nabytí např. smlouvou nebo děděním apod. Při nabytí vlastnického práva takovým způsobem bude potom takové divoké zvíře spadat do kategorie zvířat zajatých. V případě následného úniku divokého zvířete je nutné vzhledem k jeho povaze určit, jakým způsobem dojde k pozbytí vlastnického práva. Pro udržení vlastnického práva je nutné, aby bylo zvíře po úniku bez prodlení a soustavně stíháno za účelem opětovného zajetí. Podle konkrétních okolností každého případu se poté posoudí, jakým způsobem musí ono stíhání probíhat. Zda bude stačit např. oznámení o hledání a příslib odměny, či bude nutno fakticky zvíře stíhat. V případě, že vlastník takto uniknuvší zvíře nestíhá nebo s tím přestane, stane se zvíře zvířetem bez pána. To neplatí ve dvou případech. Za prvé půjde o zvíře chované v nějaké zoologické zahradě a o ryby v rybnících, které nejsou veřejným statkem. Za druhé půjde o zvířata označená takovým způsobem, že nebude činit problém zjistit jeho vlastníka (označené kroužkem, čipem atd.). Odlišná situace u pozbytí vlastnického práva se bude týkat zvířat zkrocených. Divoká zvířata mají přirozený návyk dostat se na svobodu po svém zajetí. Naproti tomu zvířata zkrocená jej nemají. Již od dob římského práva se hovoří o tom, že vlastník ztrácí vlastnické právo ve chvíli, kdy si zvíře odvykne se vracet. To se ze zřejmých důvodů bude jen těžko posuzovat. Proto moderní právní úpravy stanovují časovou fikci, určitou lhůtu, po které dochází k pozbytí vlastnického práva. Dochází tak k posílení právní jistoty. Lhůta je šest týdnů. Ustanovení o zkrocených a zajatých zvířatech se nepoužijí na zvířata domácí. Dojde – li k zaběhnutí domácího zvířete, pak platí, že se na ně použije právní úprava o derelikci věci, není – li úprava speciální. Taková existuje v případě, kdy dochází k pozbytí vlastnického práva na základě rozhodnutí vlastníka. Kdy je zřejmý jeho úmysl

takové zvíře opustit např. jeho vyhnáním. To samé platí o zvířeti chovaném v zájmovém chovu.¹⁴⁷

Druhým místem, kde NOZ věnuje zvířatům speciální úpravu je v §§ 1058 a 1059.¹⁴⁸ Zde je upraven nález zvířete jako jeden ze způsobů nabytí vlastnického práva. Na rozdíl od zvířat, která jsou bez pána a je možno si je přivlastnit, u nálezu nedochází ke ztrátě vlastnického práva původního vlastníka. Pouze nevykonává držbu nad zvířetem. Obecně platí, že se na zvíře použije úprava shodná s úpravou týkající se věci. Je stanoveno, že nalezená věc (zvíře) musí být vrácena tomu, kdo ji ztratil. Není – li to možné, musí být nález (zvíře) oznámen obci, kde byla ztracená věc (zvíře) nalezena. Přihlásí – li se vlastník věci (zvířete) do jednoho roku, věc (zvíře) se mu vydá spolu s odečtením (zaplacením) nákladů za její úschovu. I když se nepřihlásí do jednoho roku, uchovává se vlastníkovo vlastnické právo k věci po dobu tří let od nálezu, avšak nálezce má po tuto dobu věc v detenci. Po uplynutí tří let od nálezu přechází na detentora vlastnické právo (pokud nálezce nechce být detentorem, platí to stejné o obci). Kromě této úpravy dochází ke speciální úpravě týkající se zvířat. Zde jsou reflektovány dvě skupiny zvířat. Za prvé jde o skupinu zvířat, u kterých je zřejmé, že mají vlastníka (mají např. čip). Takové zvíře má být v první řadě vráceno vlastníkově, popř. obci a je stanoveno, že s takovým zvířetem se musí zacházet s péčí řádného hospodáře. Za druhé jde o skupinu zvířat chovanou v zájmovém chovu. U těchto zvířat, vzhledem k jejich očekávaným specifickým, není vhodné a účelné, aby o ně obec pečovala po celou dobu tří let. Proto je stanoveno, že k takovému zvířeti nabývá nálezce vlastnické právo po uplynutí dvou měsíců od nálezu. Pokud nálezce prohlásí, že zvíře nechce a svěří – li obec zvíře osobě provozující útulek, pak dojde k tomuto přechodu vlastnického práva po čtyřech měsících od nálezu.¹⁴⁹

Třetím případem, kdy se NOZ věnuje konkrétně zvířatům, je u problematiky omezení vlastnického práva v § 1014.¹⁵⁰ Zde je stanoveno, že v případě, kdy se chované zvíře zaběhne na cizí pozemek, má vlastník zvířete právo na tento pozemek vstoupit a své zvíře na něm stíhat. Chovaným zvířetem se zde myslí jakékoliv zvíře, které má vlastník ve vlastnictví. Dále je zde uvedeno zcela výjimečné a speciální pravidlo týkající se konkrétního druhu zvířete. NOZ hovoří o roji včel. O roji včel proto, že obecná ustanovení o zvířatech nelze vztáhnout na jednotlivé včely. Jednotlivá včela je divoké zvíře bez pána. Takováto včela, která vnikne na cizí pozemek, může být zabita, aniž by došlo k porušení vlastnického práva vlastníka roje,

¹⁴⁷ ELIÁŠ: *Nový občanský....*, s. 457-458.

¹⁴⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁹ ELIÁŠ: *Nový občanský....*, s. 462.

¹⁵⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

z kterého daná včela pochází. Ohledně roje jako celku je tedy nutné mít speciální ustanovení. To říká, že dojde-li ke spojení včelích rojů¹⁵¹ pak se vlastníkem nově vzniklého celku stává majitel úlu. Toto pravidlo je zavedeno v NOZ z důvodu vyřešení otázky vlastnictví (po spojení je přirozeně prakticky nemožné opět roje rozdělit) a preventivní odstranění případných sousedských sporů.¹⁵²

Čtvrtým místem, kde NOZ věnuje zvířatům speciální prostor, je § 1073¹⁵³. Toto ustanovení se věnuje přírůstku věci jako jednomu ze způsobů nabytí vlastnického práva. Zde je pouze stanoveno, že plody (tedy jednak mláďata, jednak např. vejce atd.), které zvíře vydá, náleží vlastníku zvířete. Dále je stanoveno, že za oplodnění lze žádat odměnu, jen byla – li ujednána. Je tedy zřejmé, že je lhostejno, o jaký druh a skupinu zvířete půjde. Co se odměny týče, je zde výslovně uvedeno, že může být požadována pouze v případě, že byla sjednána. Zde měl zřejmě zákonodárce na paměti úpravu těch vztahů, které se týkají zvířat chovaných v zájmovém chovu a jejich šlechtění. V moderní době se tento způsob chovu může stát velmi výnosným, a proto by mohly vznikat spory ohledně poměru účasti vlastníka zvířete oplodňovaného a oplodněného. Toto pravidlo stanoví, že pokud bude chtít vlastník zvířete oplodňujícího odměnu, musí být ve smlouvě stanovena.

Pátou zmínkou, kde NOZ pamatuje výslovně na právní úpravu zvířat je § 2258.¹⁵⁴ Toto ustanovení patří v rámci systematiky NOZ do sekce upravující nájem bytu. Jde o zcela novou právní úpravu, která v českém právním prostředí doposud chyběla. Tento § 2258 hovoří o tom, že nájemce má právo v bytě chovat zvíře pouze v případě, že tento chov nepůsobí pronajímateli nebo ostatním obyvatelům domu potíže, které by byly nepřiměřené poměrům v domě. V případě, že takový chov vyvolá potřebu zvýšených nákladů na údržbu společných částí domu, hradí tyto náklady nájemce, který chová zvíře.

A posledním místem, kde se nachází výslovná úprava zvířete, jsou ustanovení hovořící o náhradě škody. V §§ 2933, 2934 a 2935¹⁵⁵ je upravena náhrada škody způsobená zvířetem. Opět dochází k úpravě materie, která zde doposud nebyla řešena. Jde o úpravu obecných otázek, nijak se nezasahuje do speciálních zákonů, které mohou upravovat náhradu škody u jednotlivých druhů odlišně. Tato úprava může být považovaná za určitý pokrok správným směrem, neboť případy způsobené škody zvířetem nejsou ojedinělé. Je stanoveno, že škodu způsobenou zvířetem hradí vlastník zvířete. A to bez ohledu na to, zda takové zvíře bylo

¹⁵¹ Nutno pamatovat na fakt, že do chvíle spojení je roj stále vlastnictvím původního vlastníka.

¹⁵² ELIÁŠ: *Nový občanský...*, s. 444.

¹⁵³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁵⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁵⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

např. vlastníkem svěřeno do péče jiné osobě, uprchlo atd. Pokud však bylo zvíře svěřeno do péče jiné osobě, je tato osoba povinna k náhradě škody společně a nerozdílně spolu s vlastníkem. Slouží – li zvíře vlastníku pro výkon povolání či jako pomocník zdravotně postižené osoby, je možno se zprostit náhrady škody, pokud je prokázáno, že nebyla zanedbána potřebná pečlivost při dohledu nad zvířetem, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti. Za stejných podmínek se zprostit náhrady škody i osoba, které vlastník zvíře svěřil. Při svémocném odnětí zvířete vlastníku, popř. osobě, které vlastník zvíře svěřil, je povinna tato třetí osoba k náhradě škody, prokáže – li vlastník nebo osoba, které bylo zvíře svěřeno, že odnětí nemohli zabránit. V jiném případě je třetí osoba povinna nahradit škodu společně a nerozdílně s nimi. Ten kdo zvíře svémocně odejme, nemůže se zprostit povinnosti k náhradě škody. V § 2970¹⁵⁶ je potom upravena náhrada při poranění zvířete. Při náhradě škody za poraněné zvíře se hradí účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zvíře. Tato výše není limitována obvyklou cenou zvířete, ale skutečnými náklady, které by vynaložil na léčbu zvířete průměrný chovatel. Náklady se platí osobě, která je vynaložila, což bude s největší pravděpodobností vlastník zvířete, ale mohlo by dojít k situaci, kdy to bude např. detentor, proto zákon nehovoří pouze o vlastníkově. Ten, kdo škodu způsobil je povinen také složit zálohu, je – li o to požádán.¹⁵⁷

4.3 Odborná diskuze na téma právní úpravy zvířete v NOZu

Není od věci se kromě právní úpravy zvířete podívat i na samotný vznik této úpravy, resp. na rozdílné názory v rámci právní teorie. V podstatě lze shrnout, že v době, kdy se NOZ připravoval v podobě návrhů, došlo v odborné literatuře k názorovým střetům. Švestka a Stuna¹⁵⁸ přednesli názor, že zvíře dle návrhu nového občanského zákoníku není věc (ale pokud to neodporuje jejich povaze, použijí se na něj ustanovení týkající se věcí), ale zároveň není zvíře ani subjektem soukromého práva, tedy nositelem práv a povinností. Podle nich existuje tedy jediné východisko, kterým je konstruování zvířete jako předmětu soukromoprávních vztahů, resp. určitou modifikaci pojmu věci výrazně ovlivněnou působením veřejného práva. Uvádí, že nově navrhovaná úprava nepřinese prakticky nic nového. Že i nadále bude třeba nakládat se zvířaty podle věcněprávních a závazkověprávních ustanovení, protože jde ustanovení pro ně nejvíce vhodná. To znamená, že i nadále budou

¹⁵⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁵⁷ Pro případ usmrcení zvířete NOZ žádné speciální ustanovení nemá. Použijí se proto ustanovení o náhradě škody při zničení věci a uplatní se zde také cena zvláštní oblíbenosti.

¹⁵⁸ ŠVESTKA, Jiří, STUNA, Stanislav. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, č. 10, s. 371.

moc být zvířata např. kupována, prodávána, darována, zastavována atd. Tyto své názory opírají o právní teorii a praxi v Rakousku, kde se hovoří o tom, že jde pouze o proklamaci, oznámení, bez soukromoprávních následků. A že v podstatě o identickou situaci jde i v Německu. Dále na podporu svých tvrzení uvádí také o to, že právní postavení zvířete je podle nich dostatečně řešeno předpisy veřejného práva. Dle zastánců této teorie není nutné a účelné nějak upravovat právní postavení zvířat a neodpovídá to běžné zkušenosti. Dále uvádějí, že z toho, co bylo řečeno, vyplývá, že zvíře je hmotným předmětem, tedy věcí movitou v právním smyslu, neboť i ono splňuje požadavky kladené na věc. Tedy hmotnost, prostorovou ohraničenost, smyslovou vnímatelnost a ovladatelnost. Zároveň doplňují, že zvíře se stane předmětem soukromoprávních vztahů až ve chvíli, je – li ocenitelné v penězích. Závěrem dodávají ještě řečnickou otázku, zda takovéto nové pojetí zvířete nebude činit problémy v rámci právní úpravy § 134 TZ, kde se hovoří, že ustanovení o věcech se použije i na živá zvířata.

K této otázce týkající se TZu se poté vyjádřil Kratochvíl.¹⁵⁹ Ve svém vyjádření se autor obsáhle věnuje hlavně pojmu věci dle nového občanského zákoníku a k tomu dodává komentář týkající se zvířat. V zásadě lze shrnout, že autor nesdílí názory Švestky a Stuny. Naopak říká, že nová úprava nijak nekoliduje s úpravou v TZu. A to jak z hlediska právní úpravy věci, tak z hlediska právní úpravy zvířete.

Dále se k problematice a k názorům Švestky a Stuny vyjadřuje jeden z hlavních autorů návrhu Eliáš.¹⁶⁰ Ten prvně rozporuje argumentaci v rámci zahraniční úpravy, kdy oponuje protichůdnými názory (podporující jeho teze) v zahraniční literatuře, které podporují odlišnou úpravu zvířat od věcí. Dále hovoří o tom, že úprava zvířat v novém občanském zákoníku úzce souvisí s právním postavením vlastníka, a proto je tam také vložena. A že právě naopak s běžnou zkušeností souvisí fakt, že zvíře není považováno za věc. Na závěr dodává, že jde o soukromoprávní úpravu, která má na rozdíl od veřejnoprávní úpravy, dopady soukromoprávní, a právě to je důvod, proč došlo k takové úpravě.

Na oba tyto hlavní názory Švestky, Stuny a Eliáše reaguje Remunda.¹⁶¹ Ten navrhuje, aby byl návrh změněn a bylo zde vloženo ustanovení o věcech živých a neživých, kdy by bylo určeno, že zvířata jsou věcmi živými a ostatní věci jsou věci neživé. A že ustanovení o věcech neživých se na věci živé použije v případě, že to neodporuje jejich povaze. Uvádí, že tím by zvíře zůstalo věcí, ale zároveň by dostalo určitou exkluzivitu.

¹⁵⁹ KRATOCHVÍL, Vladimír. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku a v platném trestním zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, č. 19, s. 707 – 708.

¹⁶⁰ ELIÁŠ, Karel. *Objekt ...*, s. 413.

¹⁶¹ REMUNDA, Ivo. Živé zvíře opravdu není věc? *Právní rozhledy*, 2011, č. 15, s. 561.

K těmto výše uvedeným názorům lze říct, že rozdělení na věci živé a neživé je určitě podnětná myšlenka, avšak nijak neodzkoušená s nejistými důsledky. Proto je lepší se inspirovat úpravami, kde se již k odlišné právní úpravě zvířat postavili jistým způsobem a kde můžeme vidět i reálné právní dopady a tedy jaksi předpokládat, jak to dopadne v našem právním prostředí. K dalšímu sporu, zda zvíře má nebo nemá být věcí, je třeba dodat, že je zcela na místě akceptovat názory Eliáše. Existuje pro to několik důvodů. Za prvé bylo uvedeno, že taková odlišná právní úprava zvířat je pouhou deklarací nic neměnicí na daném stavu. S tím nelze souhlasit. NOZ v mnoha případech věnuje u jednotlivých právních institutů (omezení vlastnického práva, nabývání vlastnického práva atd.) zcela speciální ustanovení věnující se zvířatům. Proto je vhodné mít jakýsi ideový základ, důvod, proč tomu tak jev podobě obecného ustanovení hovořícího o odvěcnění zvířete. Také je zcela v souladu s obecnou zkušeností, že zvíře není chápáno jako věc (zvíře zcela jistě není považováno za to samé, jako např. noha od stolu). Naopak je chápána jistá diference zvířat od věcí. Druhým důvodem pro ponechání reifikace zvířete je fakt, že není pravdou, že by se na právním postavení nic nezměnilo. Jak již bylo výše uvedeno, typickým kladným následkem nové úpravy je možnost (ne)zastavit zvíře. Nově nebude možno zastavit zvíře z důvodu jeho citové vazby na majitele, což by odporovalo jeho povaze jako živého tvora. Třetím důvodem, proč odmítnout argumenty Stuny a Švestky je jejich tvrzení o dostatečné veřejnoprávní úpravě. Ano, existuje celá řada veřejnoprávních předpisů, které určitým způsobem nakládají se zvířaty. Avšak soukromoprávní úprava se více než čehokoliv jiného dotýká ochrany vlastníka a jeho práv a povinností. Jde tedy skutečně, jak tvrdí Eliáš, především o soukromoprávní důsledky této soukromoprávní úpravy.

Závěrem pojednání o právní úpravě zvířat v NOZu je třeba dodat několik poznámek. Po všem, co bylo výše v předešlých kapitolách řečeno je nutno mít na paměti, že téma zvíře v soukromém právu je a bude diskutabilní. Je možno najít a obstát s argumenty pro jejich dereifikaci i proti ní. Vždy ale bude třeba určité stanovisko zaujmout. Zákodárce se rozhodl, že od roku 2014 dojde k dereifikaci zvířat, ať už to přinese jakékoliv následky. Toto rozhodnutí bylo a bude podrobena odborné diskuzi, která nakonec povede k tomu závěru, že existují důvody, proč je to dobré rozhodnutí a proč špatné rozhodnutí. Ve světle určitého společenského pokroku je na místě, aby tato dereifikace proběhla. Důvodem je, že i nadále si sice zvíře podrží v podstatě statut věci dle soukromého práva, ale budou zde určité odchylky, které vedou ke zlepšení jeho právního postavení. Musí zde být také přihlédnuto k faktu, že i dle obecného chápání je zvíře považováno za něco odlišného (ne zcela identického) od

věci. A jestliže existuje takové celospolečenské chápání a posun, pak je zcela na místě, aby právo takové chápání reflektovalo, i kdyby šlo pouze o pouhou morální a etickou deklaraci.

4.4 Právní úprava zvířete v zahraničí

Jak již bylo řečeno, dereifikace zvířete je poměrně novým trendem, který logicky prostupuje společností jako celkem. Tím je samozřejmě myšlena globální společnost 21. století, která se neomezuje na hranice a jednotlivé právní řády. Přístup zemí ke zvířatům se samozřejmě různí jednak v rámci jednotlivých kontinentů (přirozeně je jiná právní kultura v rámci kontinentální Evropy, Afriky, Asie atd.). Tak i v rámci kontinentální Evropy jsou přístupy k úpravě zvířat různé. Česká právní úprava není jedinou zemí, kde došlo k odvěcnění zvířete. Naopak se zákonodárce nechal inspirovat v zemích s blízkou právní tradicí. Závěrem nutno dodat, že i cesty ke změně právní úpravy zvířete jsou odlišné. V Česku došlo ke změně v souvislosti s přijetím NOZ, v Rakousku a Německu skrze novelizace stávajících zákoníků, v Polsku byl např. přijat speciální zákon. V jiných zemích se zase nezabývají právní úpravou zvířete vůbec a ponechávají pro něj právní režim věci. Tato práce poskytne níže několik krátkých poznámek právní úpravy v nám blízkých zemích. A to v Rakousku, Německu, Švýcarsku a Polsku.

Českému právu historicky nejbližší je právo rakouské. Konečně až do roku 1950 platil na našem území ABGB. Speciální ustanovení týkající se zvířat se dostalo do ABGB novelou z roku 1988, která do něj vložila § 285a.¹⁶² V něm se říká, že zvířata nejsou věci. Jsou chráněna zvláštními zákony. Předpisy týkající se věcí se na zvířata použijí pouze tehdy, pokud neexistuje úprava zvláštní. Dle rakouských teoretiků¹⁶³ lze toto ustanovení o vynětí zvířat z pojmu věci považovat pouze za podvědomou informaci, deklaraci společenského náhledu na zvířata. Avšak nedochází k normativním změnám. Dále je stanoveno, že při nedostatku odchylných pravidel pro zvířata se použijí právní normy týkající se věcí. Všude tam, kde je norma týkající se věcí, měla by být doplněna o dovětek „a zvířat“. Zvíře i nadále zůstává, stejně jako tělesné a netělesné předměty, objektem práva. Není tedy nutné zavádět speciální ustanovení o zvířatech. Zvíře si i po této změně ponechává svůj věcněprávní charakter.

Druhým příkladem zahraniční úpravy právního postavení zvířete je úprava německá. Podle tamějšího občanského zákoníku¹⁶⁴ zvíře není věcí. Toto pravidlo je normováno § 90a, který se dostal do německého občanského zákoníku novelou v roce 1990. Tento § 90a říká, že

¹⁶² ABGB

¹⁶³ SPIELBÜCHLER, Karl. In RUMMEL, Peter (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, 1. díl*. 3. vydání. Wien: Manzsche, 2000, s. 441.

¹⁶⁴ Zákon z roku 1896, č. 2321, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů.

zvířata nejsou věcmi. Jsou chráněny zvláštními zákony. A není – li stanoveno jinak, použijí se na ně právní předpisy týkající se věcí. Teorie uvádí¹⁶⁵, že dle zákonodárce měla tato novela odstranit formálně rovné postavení zvířat a věcí. Tím mělo dojít k odlišnému chápání zvířat jako právního pojmu a tím odrazit ve společnosti převažující náhled, že zvířata jsou živé bytosti, citlivé na bolest a jsou stvořeny k tomu, aby žili s člověkem, který jim poskytuje péči a ochranu. Novela z roku 1990 tohoto dosáhla, avšak v rámci právní teorie byla přijímána spíše kriticky, neboť se oproti původnímu právnímu postavení mnoho nezměnilo. Z těchto důvodů bývá toto ustanovení nejčastěji považováno jako etický postulát s především deklaratorním, nikoliv právním dopadem. Formálně je tato norma rozdělená do tří částí s různým výkladem. První věta říká, že zvířata nejsou věcmi. Tím by však došlo k situaci, kdy by nebylo možno na zvířata použít právní předpisy o věcech a musely by mít své vlastní. Tuto situaci upravuje věta třetí, díky které je jasné, že ačkoliv nejsou věcmi, zůstávají i nadále právními objekty. Tato první věta z nich tedy nevytváří subjekty práva, a to kvůli jejich chybějícímu nadání rozumem. Dále se může nabízet otázka, co přesně § 90a považuje za zvíře. Zda např. lze pojednávat o štěnci stejně jako o koni. Pro účely občanského práva to však nečiní problémy. Co je zvíře, lze rozhodnout dle všeobecné jazykové potřeby či dle obvyklého užívání. Jisté oddělení je zde možné v oproti neživým statkům a rostlinám. Nadto o zvířatech, jejich definicích pojednávají předpisy veřejného práva. Druhá věta upravuje ochranu zvířat dle zvláštních předpisů. K této větě je třeba hned na úvod říct, že je úplně bez významu Předpisy veřejného práva upravující ochranu zvířat by platily tak jako tak (proto např. tato věta zcela chybí v úpravě v NOZu). JE zde možno poznamenat opět spíše deklaratorní význam, kdy chtěl zákonodárce poukázat, že co se týče ochrany zvířat, nejdůležitější jsou veřejnoprávní předpisy. A pokud zde není dána ochrana podle veřejnoprávního předpisu, tak ji ani § 90a nepodává. Třetí věta potom podobně jako v úpravě v NOZu podává věcněprávní korektiv právní úpravy zvířete. A také tím určuje, že i nadále je zvíře objektem práv a povinností. Na základě výše zmíněných poznámek je tedy zcela jasné, že dle německého práva zvíře není věcí. Dále je možno uvést poznámku srovnání německé, rakouské a české právní úpravy a povšimnout si jejich velké podobnosti. Je zřejmé, kde se český zákonodárce inspiroval při tvorbě právní úpravy v NOZu.

Třetí a závěrečnou poznámkou, která má vztahu k německy mluvícím zemím se týká Švýcarska. Úprava právního postavení zvířete ve švýcarském občanském zákoníku¹⁶⁶ má opět

¹⁶⁵ FRITZSCHE, Jörg. In BAMBERGER, Georg, ROTH, Herbert (ed). *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, 1. díl*. 3. vydání. Mnichov: C.H.Beck, 2003, s. 273.

¹⁶⁶ Zákon z roku 1907, č. 210, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů.

téměř identickou strukturu. V čl. 641a je uvedeno, že zvířata nejsou věcmi. Na zvířata se použije právní úpravy věcí, neexistuje – li zvláštní právní úprava. Co se týče výkladu k obsahu této normy, je opět identický s výkladem k německému a rakouskému občanskému zákoníku.

Čtvrtým příkladem, jak lze naložit s právní úpravou zvířete můžeme hledat u našich severních sousedů v Polsku. Zde se nepokoušeli nějak měnit stávající občanský zákoník,¹⁶⁷ ale přijali rovnou samostatnou úpravu v podobě zákona na ochranu zvířat.¹⁶⁸ Občanský zákoník ve svém čl. 45 hovoří o tom, že věcmi jsou pouze předměty hmotné povahy. Předměty hmotné povahy jsou určitou částí přírody v původním nebo přetvořeném stavu. Musí být natolik osamostatněné (způsobem přirozeným nebo umělým), aby mohly být ve společensko – hospodářských vztazích považovány za nezávislý statek. V tomto smyslu nejsou věcmi naleziště minerálů, které se nalézají v zemi, voda, vzduch a volně žijící divoká zvířata. Teprve např. vytěžené uhlí, voda v sudu, zkapalněný zemní plyn nebo ulovené zvíře se stávají předměty natolik osamostatněnými z přírody lidským konáním, že mohou být v občanskoprávních vztazích považovány za nezávislý statek. Právní postavení zvířat potom podrobně řeší, jak bylo řečeno, zákon na ochranu zvířat. Tento zákon hned v úvodu v čl. 1 odst. 1 deklaruje, že zvíře jako každá živá bytost, která vnímá bolest, není věcí. Člověk je povinován vůči zvířatům respektem, péčí a ochranou. Zde je tedy jasně stanoveno, že živé zvíře není věcí. Následně je stanoven v čl. 1 odst. 2 věcněprávní korektiv, když se říká, že pokud není stanoveno jinak, tak se na úpravu přiměřeně použije úprava týkající se věcí. Zákon přesně nedefinuje, co zvíře je, pouze říká, že je to živá bytost a v čl. 2 to doplňuje o skutečnost, že musí jít o obratlovce (na rozdíl např. od úpravy v NOZu). Dále tento zákon upravuje zacházení se zvířaty, když deklaruje, že každé zvíře vyžaduje humánní zacházení. Zakazuje se usmrcování zvířat jako s výjimkami jako např. schválený rybolov, jatka, odvrácení hrozícího nebezpečí atd. Také je zakázáno zneužívání zvířat, čímž se rozumí jakákoliv činnost člověka, která zvířeti působí bolest jako např. zranění zvířete či jeho zmrzačení, přetěžování tažných zvířat, umístění zvířat do nevhodných klecí atd. Na základě výše uvedeného je možno prohlásit, že dle polského práva zvíře není věcí.

¹⁶⁷ RADWAŃSKI, Zbigniew. *Prawo cywilne: część ogólna*. 7. vydání. Warszawa: C.H.Beck, 2004, s. 114.

¹⁶⁸ zákon č. 111/1997, ustawa o ochronie zwierząt, ve znění pozdějších předpisů

5 Závěr

Dereifikace zvířete v českém právu je tématem relativně mladým, které má souvislost především s celospolečenským vývojem v posledních desítkách let u nás i ve světě. Dereifikace zvířete v českém právu souvisí s rekodifikací soukromého práva. Cesta k této změně právního chápání zvířete se neobešla bez problémů a odborných diskuzí.

Zvířata měla své postavení v právu od samotných počátků moderních právních dějin. Již v právu starověkého Říma, které je obecně považováno za základ moderní právní kultury, se objevují útržkovité zmínky upravující právní postavení zvířat. Tehdy byly zvířata považovány za „bučící nástroje“, tedy věci v právním smyslu. Což samozřejmě mělo svou logiku. Jednoduše řečeno v tehdejších dobách neexistovala nutnost jiné úpravy.

V průběhu vývoje lidské společnosti přirozeně došlo k vývoji právní úprav zvířete. Avšak tento vývoj v rámci novověku se týkal především veřejného práva, které začalo svými zákony o myslivosti, rybolovu atd. kategorizovat a upravovat právní režim zvířat. Proto i v tomto období, stejně jako v období starověkého Říma, se zvířata považovala za věci v právním smyslu. Opět zde totiž nebyla potřeba speciální úpravy, neboť veřejnoprávní předpisy týkající se zvířat danou problematiky z pohledu tehdejší společnosti dostatečně.

Je nutné dodat, že toto pojetí zvířat jako věci pro potřeby soukromého práva nelze označit za špatné a bez dalšího jej odmítnout. Samozřejmě i zvíře jako předmět soukromoprávních vztahů musí mít svůj právní režim. Proto ve chvíli, kdy je zvíře ovladatelné, užitečné a ocenitelné, tak naplňuje definiční znaky věci v právním smyslu a může jím být.

Od druhé poloviny 20. století v souvislosti s ukončením velkých válečných konfliktů se pomalu začínají rozvíjet další oblasti práva, jako je např. životní prostředí. S rozvojem společnosti a těchto právních disciplín se na pořad diskuze dostala i soukromoprávní úprava zvířat. Toto téma bylo diskutováno v rámci Evropy především v demokraticky se rozvíjejících zemích. Na našem území se začalo prosazovat socialistické právo a právní úpravě zvířat nebyl věnován prostor. Zatímco např. v Rakousku (1988) nebo v Německu (1990) byl právní status zvířat v rámci soukromého práva vyřešen jejich dereifikací, v českém právu k ničemu podobnému nedošlo a zvířata si během období socialismu a i po revoluci ponechala status věcí. Důvody, proč nedošlo ke změně právního statusu zvířat, jsou různé. Zcela jistě je důvodem to, že krátce po revoluci a změně politického systému bylo nejdůležitější upravit základní otázky práva natolik, aby bylo právo životaschopné i v tomto novém prostředí. Dalším důvodem může být fakt, že již v 90. letech se hovořilo o možné rekodifikaci

soukromého práva, a proto bylo jednodušší počkat se změnou právní úpravy zvířat na tuto rekodifikaci.

Ať již byly důvody jakékoliv, tak platí, že v současné době má zvíře v rámci soukromého práva postavení věci. Je chápáno jako movitá věc s určitými specifiky. V dnešní době existuje celá řada veřejnoprávních předpisů, které upravují rozličné otázky týkající se zvířat. Od úpravy ochrany proti týrání, přes úpravu myslivost až po právní režim zoologických zahrad. A tam, kde se mohou objevit problémy v rámci soukromého práva, přichází na pomoc judikatura.

Každopádně v tomto období stojí české právo na prahu velkých změn. Důvodem je nový občanský zákoník, který vystoupí v účinnost 1. 1. 2014. Přijetím tohoto nového kodexu soukromého práva dochází k řadě významných změn, které zasáhnou každodenní život občanů (např. návrat zásady „*superficies solo cedit*“, změny dědění atd.). V rámci přípravy tohoto kodexu samozřejmě došlo i na otázku právního postavení zvířat. I přes diskuze, které proběhly před přijetím kodexu, došlo ke změně právní úpravy zvířat, k jejich dereifikaci. Nadále již nebude živé zvíře věcí. Toto pojetí vychází jednak z obecného povědomí o tom, že zvíře není obyčejnou věcí (jako např. noha od stolu), ale také i z právní úpravy v nám blízkých zemích (Rakousko, Německo). Je sice pravdou, že i nadále budou zvířata ve velké míře používat právní úpravu týkající se věcí, avšak dojde ke změnám, které jsou dle mého názoru ku prospěchu.

Samozřejmě i v rámci nové právní úpravy zvířat existují určité protichůdné názory (ve světle pořekadla: „dva právníci, 3 názory“). Objevují se postoje, které říkají, že stávající právní úprava je dostatečná. Dle těchto mínění právní status zvířat upravuje dostatečně právo veřejné, a co chybí v právu soukromém je dostatečně určeno teorií a praxí. Dalším oponujícím názorem je to, že spíše než o právní změnu je tato nová úprava pouhou deklarací, morálním a etickým stanoviskem. Také se někdy uvádí, že tato změna je spíše kopií zahraničních úprav. Že by bylo vhodnější, v případě společenské vůle na takové úpravě, jít cestou jinou, novou, neotřelou.

Závěrem bych rád uvedl, že považuji tuto změnu za přínosnou pro české právo i společnost. I kdyby se mělo jednat o pouhou deklaraci stavu. I taková deklarace jasně ukazuje celospolečenský názor a pochopení, že zvíře není pouhou věcí, ale bytostí nadanou smysly se schopností vnímat bolest a náklonnost. To, jakým způsobem se projeví tato změna v praxi, se můžeme pouze domnívat a až čas ukáže, kam tato změna vedla. Beze vší pochybnosti to bude dobrý námět pro další výzkum.

Seznam literatury

Monografie:

- BOHÁČEK, Miroslav. Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – Práva věcná. 1.vydání. Praha: nákl. vl., 1945. 162 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012. s. 1119.
- FIALA, Josef a kol. Občanské právo. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2002. 436 s.
- HORÁLEK, Vladimír, JANEČKOVÁ Eva. Encyklopedie pojmů nového soukromého práva. Praha: Linde, 2012. 205 s.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 895 s.
- KINCL, Jaromír. Gaius: učebnice práva ve čtyřech knihách. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 326.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. Římské právo. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.
- KNAPP, Viktor. Teorie práva. 1. vydání. Praha: C.H.Beck. 1995. 247 s.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk a kol. Nové občanské právo. Praha: Orbis, 1965. 186 s.
- RANDA, Antonín. Právo vlastnické v pořádku systematickém. VII.vydání. Praha: ASPI, 2008. Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém: Právo vlastnické v pořádku systematickém. 580 s.
- RADWAŃSKI, Zbigniew. Prawo ciwilne: część ogólna. 7. vydání. Warszawa: C.H.Beck, 2004. 380 s.
- REMUNDA, Ivo. Živé zvíře opravdu není věc? Právní rozhledy, 2011, č. 15, s. 560 – 562.
- SOMMER, Otakar. Učebnice soukromého práva římského: II. Díl. Klasická právnická díla. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká Republika, 2011. 356 s.
- ŠVESTKA, Jiří. Občanské právo hmotné. 1. díl. 5. vydání. Praha: ASPI, 2009. 460 s.
- ŠVESTKA, Jiří. Občanské právo hmotné. 2. díl. 5. vydání. Praha: ASPI, 2009. 552 s.
- VAŠEČKA, Jan. Věc v právním smyslu v historickém pohledu. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1979. 110 s.
- ZRZAVÝ, Jan. Fylogeneze živočišné říše. 1. vydání. Praha: Vydavatelství SCIENTIA, 2006. 255 s.

Příspěvek ve sborníku:

BRTKO, Robert. *Res a kontroverzie sabiniánov a prokuliánov*. In BUBELOVÁ, Kamila (ed). *Res – věci v římském právu: sborník příspěvků z 10. konference právních romanistů ČR aSR konané ve dnech 14.-16.3. 2008 v Olomouci*. 1.vyd. Olomouc: Nakladatelství UP, 2008. 119 s.

Komentář:

FRITZSCHE, Jörg. In BAMBERGER, Georg, ROTH, Herbert (ed). *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, 1. díl*. 3. vydání. Mnichov: C.H.Beck, 2003. 2407 s.

SPIELBÜCHLER, Karl. In RUMMEL, Peter (ed). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, 1. díl*. 3. vydání. Wien: Manzsche, 2000. 3005 s.

SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi., Díl druhý, (§§ 285 až 530)*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935. 970 s.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1373.

Odborný časopis:

ELIÁŠ, Karel. Objekt vlastnického práva a návrh občanského zákoníku (Také o abstrakci v juristickém myšlení). *Právní rozhledy*, 2011, č. 10, s. 410 – 415.

ELIAS, K. *Soucast veci a prislusenstvi veci*. Ad Notam, 2007, c. 4, s. 103.

ELIÁŠ, Karel. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 119-126.

ELIÁŠ, Karel. Věc, pozitivistická studie. *Právník*. 1992, č. 8, s. 694-711.

KRATOCHVÍL, Vladimír. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku a v platném trestním zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, č. 19, s. 706 – 717.

PETR, Pavel. Stará (ne)známá superficiální zásada. *Právní rozhledy*, 2012, č. 10, s. 370-374.

RYDVAL, Tomáš. Ochrana zvířat proti týrání jako součást právní ochrany zvířat v České republice. *Aplikované právo*, 2006, č. 2, s. 29-48.

STUNA, Stanislav, ŠVESTKA Jiří. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2011, č.10, s. 366 – 373.

Právní předpisy:

císařský patent č. 946/1811 ř. z., Allgemeine bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních a práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 111/1997, ustawa o ochronie zwierząt, ve znění pozdějších předpisů

zákon z roku 1896, č. 2321, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 449/2001 SB., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu)

zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon z roku 1907, č. 210, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

Internetová stránka:

MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako objekt právních vztahů. In DÁVID, Radovan, SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří (ed). *Dny práva – 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [online]. law.muni.cz, 2010 [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné na

<http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_%284342%29.pdf#page=1&zoom=auto,0,842>.

VLÁDNÍ NÁVRH ZÁKONA, KTERÝM SE VYDÁVÁ OBČANSKÝ ZÁKONÍK [online]. psp.cz, 2. ledna 2013. Dostupné na < http://psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_01.htm>.

Příspěvek ve sborníku:

BRTKO, Robert. *Res a kontroverzie sabiniánov a prokuliánov*. In BUBELOVÁ, Kamila (ed). *Res – věci v římském právu: sborník příspěvků z 10. konference právních romanistů ČR aSR konané ve dnech 14.-16.3. 2008 v Olomouci*. 1.vyd. Olomouc: Nakladatelství UP, 2008. 119 s.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 6. května 2003, sp. zn. I. ÚS 483/01

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 26/08, body 29-30.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 911/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu České Republiky ze dne 27.6.2007, sp. zn. 22 Cdo 2271/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2002, sp. zn. 22 Cdo 2534/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 10. 1999 sp. zn. 2 Cdon 1414/97

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1118/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008

Abstrakt

Tato práce se zabývá tématem dereifikace zvířete v českém právu. Toto téma bylo zvoleno z důvodu přicházející rekodifikace českého soukromého práva. V rámci této rekodifikace dojde ke změně v chápání pojmu zvířat. V současné soukromoprávní úpravě platí, že zvíře je považováno za věc. Nově, od vstupu nového občanského zákoníku v účinnost, již nebude zvíře věcí. Hlavním cílem této práce je poukázat na změny, které nastanou s přijetím nové soukromoprávní úpravy. Dalším cílem je podat ucelený výklad týkající se úpravy zvířat v českém prostředí. Nelze se totiž věnovat určitému tématu, které se váže na velkou celospolečenskou změnu, bez znalosti ostatních souvislostí. Tato práce postupně podává výklad o historii zvířat jako právního pojmu a s tím související úpravy věcí. Také se věnuje současné úpravě zvířat, věcí a podává také výklad týkající se vlastnictví věcí, jakožto institutu, který se bezprostředně věcí týká. Pro celistvý pohled na problematiku je věnován prostor i veřejnoprávní úpravě právního statusu zvířat. Dále se tato práce zaměřuje na změnu právního postavení zvířete v českém právu v podobě tzv. dereifikace. Ukazuje, jakou právní cestou dojde k odvěcnění zvířete, kde všude se tyto změny projeví a předkládá pro srovnání zahraniční úpravu. Dále ale také např. poukazuje na názorové rozdíly v rámci příprav nové právní úpravy a pokouší se popsat potíže při pokusech definování pojmu zvíře.

Abstract

This thesis handles the topic Dereification of animals in Czech law. This topic was chosen because of the incoming recodification of Czech private law. This recodification will change our understanding of the concept of animals. In actual private treatment are the animals considered as a thing. Recently, since the entry of the new Civil Code in force, animals are no longer considered as a thing. Main aim of this thesis is to point out the changes that are about to come with the adoption of new private law adjustment. Other aim is to provide a comprehensive explanation concerning the adjustment of the animals in the Czech environment. It is impossible to pursue a specific subject which binds to a big change in whole society as a whole, without the knowledge of the other contexts. This work gradually interprets the history of animals as a legal concept and the related adjustments. It also deals with the current treatment of animals, things, and serves as an interpretation regarding property ownership, as an institute that is directly related to the topic. For a solid overview of the issue there is dedicated place to the regulatory arrangements of the legal status of animals. Furthermore, this thesis focuses on the change in the legal status of the animals in the Czech law in the form of so-called Dereification. It shows how legally dereification animal where will these changes take effect and presents a comparison of foreign regulation. Furthermore, as well points to differences in the preparation of new legislation, and attempts to describe the difficulties in defining the concept of animal experiments.

Seznam klíčových slov

zvíře

definice zvířete

dereifikace

právní režim zvířete

soukromé právo

věc

definice věci

odvěcnění

vlastnictví věci

List of the key words

animal

definition of animal

dereification

legal status of animal

private law

thing

definition of thing

ownership of thing

private law

object